

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ
NATIONAL AGENCY ON
CORRUPTION PREVENTION

Декларуйся
2020

Роз'яснення щодо застосування
окремих положень Закону України
"Про запобігання корупції" стосовно
заходів фінансового контролю

Зміст

I. Щодо типів декларацій	2 ¹
II. Щодо суб'єктів декларування	8
III. Щодо членів сім'ї суб'єкта декларування	23
IV. Загальні положення щодо відображення відомостей про об'єкти декларування	27
V. Особливості відображення відомостей про об'єкти нерухомості	37
VI. Особливості відображення відомостей про об'єкти незавершеного будівництва	40
VII. Особливості відображення відомостей про цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)	43
VIII. Особливості відображення відомостей про транспортні засоби	46
IX. Особливості відображення відомостей про цінні папери	49
X. Особливості відображення відомостей про корпоративні права	52
XI. Особливості відображення відомостей про юридичних осіб, трасти або інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї	54
XII. Особливості відображення відомостей про нематеріальні активи	58
XIII. Особливості відображення відомостей про доходи, у тому числі подарунки	60
XIV. Особливості відображення відомостей про грошові активи	70
XV. Особливості відображення відомостей про банківські та інші фінансові установи, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки	72
XVI. Особливості відображення відомостей про фінансові зобов'язання	76
XVII. Особливості відображення відомостей про видатки та правочини суб'єкта декларування	78
XVIII. Особливості відображення відомостей про роботу за сумісництвом	81
XIX. Особливості відображення відомостей про членство в організаціях та їхніх органах	81
XX. Повідомлення про суттєві зміни в майновому стані	83
XXI. Відповідальність за порушення вимог фінансового контролю	88

---

¹ Кількість та нумерація сторінок в друкованій та електронній версіях роз'яснень можуть не співпадати з технологічних причин. Зміст друкованої та електронної версії документу є ідентичними

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

РОЗ'ЯСНЕННЯ

13.02.2020

№1

Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю

Відповідно до пункту 15 частини першої статті 11 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) Національне агентство з питань запобігання корупції надає роз'яснення, методичну та консультаційну допомогу, зокрема, з питань застосування положень Закону та прийнятих на його виконання нормативно-правових актів.

Ці Роз'яснення відображають позицію Національного агентства з метою забезпечення однакового застосування положень Закону стосовно вимог фінансового контролю та мають рекомендаційний характер і не містять нових правових норм. Для розкриття змісту питань, що виникають у зв'язку із роз'ясненнями положень Закону, можуть бути застосовані терміни та положення, значення яких розкриті в інших законах та нормативно-правових актах.

У Роз'ясненнях враховані зміни, внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції» № 140-ІХ від 02.10.2019, а також результати правозастосовної практики Національного агентства.

У цих Роз'ясненнях вживаються такі скорочення:

декларація – декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, види яких передбачені Законом;
Закон – Закон України «Про запобігання корупції»;
ГК України – Господарський кодекс України;
КК України – Кримінальний кодекс України;
КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення;
Національне агентство – Національне агентство з питань запобігання корупції;

ПК України – Податковий кодекс України;

ПМ – прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня звітного року;

Реєстр – Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

ЦК України – Цивільний кодекс України.

I. Щодо типів декларацій

1. Які існують типи декларацій, коли їх слід подавати і який звітний період вони охоплюють?

Законом передбачено чотири типи декларацій суб'єкта декларування:

1) щорічна декларація – декларація, яка подається відповідно до частини першої статті 45 Закону у період з 00 годин 00 хвилин 01 січня до 00 годин 00 хвилин 01 квітня року, наступного за звітним роком. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому подається декларація;

2) декларація суб'єкта декларування, який припиняє відповідну діяльність (декларація перед звільненням) – декларація, яка подається відповідно до абзацу першого частини другої статті 45 Закону не пізніше двадцяти робочих днів з дня припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншої діяльності, зазначеної у підпунктах «а» та «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону. Декларація «перед звільненням» охоплює період, який не був охоплений деклараціями, раніше поданими таким суб'єктом декларування;

3) декларація після звільнення – декларація, яка подається відповідно до абзацу другого частини другої статті 45 Закону з 00 годин 00 хвилин 01 січня до 00 годин 00 хвилин 01 квітня року, наступного за звітним роком, у якому було припинено діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах «а» та «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому подається декларація;

4) декларація кандидата на посаду – декларація, яка подається відповідно до абзацу першого частини третьої статті 45 Закону до призначення або обрання особи на посаду. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому особа подала заяву на зайняття посади, якщо інше не передбачено законодавством.

Щодо останнього типу декларації звертаємо увагу на окремі особливості. Зокрема, йдеться про частину п'яту статті 25 Закону України «Про державну службу», зважаючи на зміст якої, особа, яка перемогла у конкурсі на посаду державної служби категорій «Б» та «В», подає декларацію, за минулий рік, перед призначенням лише у разі, якщо декларацію за минулий рік вона не подавала раніше. Іншими словами, якщо переможець вже подавав до цього декларацію будь-якого типу за минулий рік, додатково подавати декларацію не вимагається.

Якщо особа стає переможцем конкурсу на декілька посад в одному органі і раніше не подавала декларацію за минулий рік, вона подає одну декларацію кандидата на посаду, вказуючи посаду, на яку має намір бути призначеною.

Якщо декларація кандидата на посаду була подана, наприклад, у січні 2020 року і охоплювала попередній звітний рік, а особу було призначено на посаду до 1 квітня 2020 року, то особа має обов'язок подати щорічну декларацію за 2019 рік.

Інша особливість стосується осіб, зазначених у підпункті «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону, які подають в установленому Законом порядку декларацію за минулий рік у разі входження до складу конкурсної або дисциплінарної комісії, утвореної відповідно до законів України «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», інших законів України, Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Такі особи повинні подати декларацію кандидата на посаду протягом десяти календарних днів після входження (включення, залучення, обрання, призначення) до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності.

2. У який період подається декларація кандидатами в депутати обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, кандидатами на посади сільських, селищних, міських голів?

Пунктом 4 частини першої статті 3 Закону кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, кандидатів на посади сільських, селищних, міських голів та старост (далі – кандидати) віднесено до суб'єктів, на яких поширюється дія Закону.

Згідно з частиною третьою статті 45 Закону особа, яка претендує на зайняття посади, зазначеної у пункті 4 частини першої статті 3 Закону, повинна подати декларацію кандидата на посаду за минулий рік до обрання на посаду.

Статус кандидата набувається особою з дня її реєстрації кандидатом у порядку, визначеному статтями 222-224 та статтями 227-229 Виборчого кодексу України.

Статтею 226 Виборчого кодексу України передбачено, що кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, старости села, селища, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом, подає декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до Закону.

Після офіційного оприлюднення територіальною виборчою комісією результатів виборів особа вважається обраною депутатом, сільським, селищним, міським головою, старостою з дати реєстрації її територіальною виборчою комісією депутатом, сільським, селищним, міським головою, старостою у порядку, визначеному Виборчим кодексом України.

Таким чином, особа повинна подати декларацію кандидата на посаду в період з дня її реєстрації кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, старости села, селища або кандидатом у депутати до дня реєстрації такої особи, відповідно, депутатом, сільським, селищним, міським головою, старостою села, селища. Така декларація подається шляхом заповнення на офіційному вебсайті Національного агентства у визначеному Законом порядку.

3. Чи потрібно подавати щорічну декларацію та декларацію перед звільненням, якщо суб'єкт декларування звільняється до 1 квітня?

Якщо суб'єкт декларування звільняється або іншим чином припиняє відповідну діяльність до подання ним щорічної декларації за попередній рік (наприклад, з 15 січня 2020 року), то йому рекомендується подати спочатку щорічну декларацію за попередній рік (2019 рік), а після того окрему декларацію за період з 1 січня 2020 року до 14 січня 2020 року включно, тобто період, який не був охоплений раніше поданими деклараціями. Це зумовлено тим, що за різні звітні періоди (2019 та 2020 роки) застосовуються різні розміри ПМ.

Якщо в особи упродовж звітного періоду були підстави для подання декларації перед звільненням декілька разів, кожна з них має охоплювати період, який не був охоплений раніше поданими деклараціями.

Наприклад, особа подала декларацію перед звільненням за період з 01.01.2019 по 01.03.2019, а потім була прийнята на іншу роботу, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, з якої була звільнена з 01.12.2019, то вона має обов'язок подати декларацію перед звільненням за період з 02.03.2019 по 01.12.2019.

4. Чи потрібно подавати декларації перед звільненням та після звільнення, якщо особа перестала бути суб'єктом декларування, наприклад, згідно зі змінами, внесеними до закону, чи у зв'язку зі зміною статусу юридичної особи публічного права на юридичну особу приватного права?

Ні, не потрібно, адже у цих випадках особа втрачає статус суб'єкта декларування і вимоги фінансового контролю більше не поширюються на неї, а отже особа вже не повинна подавати декларації.

5. Чи подається декларація перед звільненням у разі, якщо нова посада особи також пов'язана з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування?

У разі переведення державного службовця на іншу посаду державної служби декларація не подається.

Звільнення особи за переведенням або у разі, якщо особа стала переможцем конкурсу і у зв'язку з цим звільнилася з роботи в одному органі і прийнята на роботу в інший орган наступного робочого дня (без врахування вихідних днів), не вважається припиненням діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, оскільки у такому випадку відбувається лише зміна посади або інших істотних умов праці.

6. Чи подається декларація після звільнення, якщо суб'єкт декларування продовжує виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

Декларація суб'єкта декларування, який припинив діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах «а» і «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону, не подається, якщо такий суб'єкт декларування до 1 квітня наступного року знов розпочинає діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах «а» і «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону, і подає декларацію відповідно до частини першої статті 45 Закону (щорічну декларацію).

Те ж саме правило діє у випадку, коли особа обіймала одночасно дві посади, що зумовлювали обов'язок подати декларацію, але протягом року особа звільнилася або іншим чином припинила перебувати на одній із таких посад.

7. Коли подають декларацію за минулий рік суб'єкти декларування, які не мали можливості до 1 квітня за місцем військової служби подати декларацію у зв'язку з виконанням завдань в інтересах оборони України?

Відповідно до абзацу другої частини п'ятої статті 45 Закону суб'єкти декларування, які не мали можливості до 01 квітня за місцем військової служби подати декларацію за минулий рік у зв'язку з виконанням завдань в інтересах оборони України під час дії особливого періоду, безпосередньою участю у веденні воєнних (бойових) дій, у тому числі на території проведення антитерористичної операції, направленням до інших держав для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у складі національних континентів або національного персоналу, подають таку декларацію за звітний рік протягом 90 календарних днів із дня прибуття до місця проходження військової служби чи дня закінчення проходження військової служби, визначеного частиною другою статті 24 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

8. Чи необхідно суб'єктам декларування, поновленим на роботі за рішенням суду, подавати щорічні декларації за час вимушеного прогулу?

Суб'єкт декларування, поновлений на роботі за рішенням суду, подавати щорічну декларацію за час вимушеного прогулу не зобов'язаний.

Відповідно до статті 235 Кодексу законів про працю України та статті 65 Закону України «Про виконавче провадження» рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника, прийняте органом, який розглядає трудовий спір, підлягає негайному виконанню. Рішення вважається виконаним боржником з дня видання відповідно до законодавства про працю наказу або розпорядження про поновлення стягувача на роботі та внесення відповідного запису до трудової книжки стягувача, після чого виконавець вносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

Враховуючи викладене, особа, яку за рішенням суду було поновлено на роботі і яка приступила відповідно до наказу (розпорядження) до фактичного виконання функцій держави або місцевого самоврядування чи іншої діяльності, зазначеної у підпунктах «а» і «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону, відповідно до частини першої статті 45 Закону повинна в наступному році до 01 квітня подати щорічну декларацію за рік, у якому відбулось поновлення.

У разі ж якщо після поновлення на роботі особа звільнилася, вона має обов'язок подати декларації перед та після звільнення.

9. Чи можна подати виправлену декларацію або іншим чином виправити інформацію, зазначену в декларації?

Згідно з частиною четвертою статті 45 Закону суб'єкт декларування має право подати виправлену декларацію упродовж семи днів після подання декларації, але не більше трьох разів.

Для цього немає необхідності звертатися до Національного агентства. Для подання виправленої декларації слід натиснути на кнопку «Подати виправлену декларацію», яка є активною упродовж відповідного строку в персональному електронному кабінеті суб'єкта декларування у полі поданої декларації.

У суб'єкта декларування відсутня можливість подати виправлену декларацію за власною ініціативою після спливу семиденного строку.

У разі виявлення суб'єктом декларування у поданій декларації недостовірних відомостей після семиденного строку суб'єкт декларування може звернутись до Національного агентства через персональний електронний кабінет, деталізовано описати виявлені неточності або помилки. Відповідна інформація буде врахована Національним агентством у разі проведення повної перевірки (перевірки) декларації відповідного суб'єкта декларування.

10. Яким є порядок перевірки факту подання та своєчасності подання декларації?

Згідно зі статтею 49 Закону, державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права зобов'язані перевіряти факт подання суб'єктами декларування, які в них працюють (працювали), відповідно до цього Закону декларацій та повідомляти Національне агентство про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному ним порядку. Порядок здійснення такого контролю та порядок інформування Національного агентства про виявлені факти неподання або несвоєчасного подання декларацій визначається Національним агентством.

Якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларацію, Національне агентство письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації, і суб'єкт декларування повинен протягом десяти днів з дня отримання такого повідомлення подати декларацію в порядку, визначеному частиною першою статті 45 цього Закону.

Одночасно Національне агентство письмово повідомляє про факт неподання декларації керівнику державного органу, органу влади

Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

Слід пам'ятати, що за несвоєчасне подання без поважних причин декларації передбачено адміністративну відповідальність відповідно до статті 172⁶ КУпАП, а за умисне неподання декларації – кримінальну відповідальність згідно із статтею 366¹ КК України (див. запитання 126 цих Роз'яснень).

II. Щодо суб'єктів декларування

11. Хто належить до службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище?

Перелік службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, визначений у примітці до статті 50 Закону, відповідно до якої під службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, в цій статті розуміються:

Президент України, Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України, перший заступник або заступник міністра, член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голова Фонду державного майна України, його перший заступник або заступник, член Центральної виборчої комісії, член, інспектор Вищої ради правосуддя, член, інспектор Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, народний депутат України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений із захисту державної мови, члени Національної комісії зі стандартів державної мови, Директор Національного антикорупційного бюро України, його перший заступник та заступник, Голова Національного агентства з питань запобігання корупції та його заступники, Генеральний прокурор, його перший заступник та заступник, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступник, член Ради Національного банку України, Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник та заступник, Керівник Офісу Президента України, його перший заступник та заступник, Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим, його перший заступник та заступник, радник або помічник Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, особи, посади

яких належать до посад державної служби категорії «А» або «Б», та особи, посади яких частиною першою статті 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» віднесені до першої – третьої категорій, а також судді, прокурори і слідчі, керівники, заступники керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, їх апаратів та самостійних структурних підрозділів, керівники, заступники керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя, керівники державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення, військові посадові особи вищого офіцерського складу.

Інформація щодо того, чи належить суб'єкт декларування до службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, зазначається станом на останній день звітного періоду (станом на 31 грудня для щорічних декларацій).

12. Які посади належать до посад з високим рівнем корупційних ризиків?

Відповідно до частини першої статті 50 Закону, перелік суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, затверджується Національним агентством.

Згідно з рішенням Національного агентства від 17.06.2016 № 2 «Про затвердження переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 19.07.2016 за № 987/29117, до таких посад віднесено:

посаду Керівника Офісу Президента України, його першого заступника та заступника;

посади керівників та заступників керівників структурних підрозділів у складі самостійних структурних підрозділів центрального апарату Національного банку України;

посади керівників та заступників керівників самостійних структурних підрозділів територіальних управлінь Державної судової адміністрації України;

посади керівників державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності та їх заступників, призначення яких здійснюється державними органами;

посади державної служби, визначені структурою державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, у разі недоцільності утворення структурних підрозділів;

посади в органах місцевого самоврядування:

перших заступників, заступників міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим, районного значення) голів, заступників сільських, селищних голів;

заступників голів районних, районних в містах рад;

секретарів міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим, районного значення), сільських, селищних рад;

керуючих справами виконавчих комітетів міських (міст – обласних центрів та міста Сімферополя, міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення) рад;

голів постійних комісій з питань бюджету обласних, Київської та Севастопольської міських рад (у разі коли вони працюють у раді на постійній основі).

При цьому звертаємо увагу, що наведений перелік може змінюватися Національним агентством.

13. Хто належить до національних публічних діячів?

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 46 Закону у декларації зазначаються відомості про належність до національних публічних діячів відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Відповідно до пункту 25 частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (Закон від 14.10.2014 №1702-VII), національні публічні діячі – це фізичні особи, які виконують або виконували протягом останніх трьох років визначені публічні функції в Україні, а саме:

Президент України, Прем'єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України;

перші заступники та заступники міністрів, керівники інших центральних органів виконавчої влади, їх перші заступники і заступники; народні депутати України;

Голова та члени Правління Національного банку України, члени Ради Національного банку України;

голови та судді Конституційного Суду України, Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів;

члени Вищої ради правосуддя, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члени Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів;

Генеральний прокурор та його заступники;

Голова Служби безпеки України та його заступники;

Директор Національного антикорупційного бюро України та його заступники;

Голова Антимонопольного комітету України та його заступники;

Голова та члени Рахункової палати;

члени Національної ради з питань телебачення і радіомовлення України;

надзвичайні і повноважні послы;

Начальник Генерального штабу - Головнокомандувач Збройних Сил України, начальники Сухопутних військ України, Повітряних Сил України, Військово-Морських Сил України;

державні службовці, посади яких належать до категорії «А»;

керівники обласних територіальних органів центральних органів виконавчої влади, керівники органів прокуратури, керівники обласних територіальних органів Служби безпеки України, голови та судді апеляційних судів;

керівники адміністративних, управлінських чи наглядових органів державних та казенних підприємств, господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відсотків;

керівники керівних органів політичних партій та члени їх центральних статутних органів.

Слід звернути увагу, що 28 квітня 2020 року набирає чинності новий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (Закон від 06.12.2019 № 361-IX), який визначає коло національних публічних діячів.

При зазначенні інформації про належність до національних публічних діячів зважаючи на посаду, яку обіймає особа на останній день звітного періоду відповідної декларації.

14. Хто вважається «посадовими і службовими особами інших державних органів» відповідно до підпункту «и» пункту 1 частини першої статті 3 Закону?

У цілях визначення суб'єктів, на яких поширюється дія Закону (відповідно до підпункту «и» пункту 1 частини першої статті 3 Закону), під «посадовими та службовими особами інших державних органів» слід розуміти працівників державних органів, які здійснюють функції представників влади або обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій.

Так, адміністративно-господарські функції (обов'язки) – це обов'язки з управління або розпорядження державним, комунальним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальницьких, фінансових відділів і служб, завідуючих складами, магазинами, майстернями, ательє, їх заступників, керівників відділів підприємств, відомчих ревізорів та контролерів тощо.

Організаційно-розпорядчі функції (обов'язки) – це обов'язки щодо здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, комунальних підприємств, установ або організацій, їхні заступники, керівники структурних підрозділів, їхні заступники, особи, які керують ділянками робіт.

Стосовно інших працівників державних органів, які виконують функції з обслуговування або технічні функції, то вони можуть визнаватися посадовими чи службовими особами лише за умови, що разом із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки.

15. Хто вважається «посадовими особами юридичних осіб публічного права» відповідно до підпункту «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону?

При вирішенні питання віднесення осіб до посадових осіб юридичних осіб публічного права (відповідно до підпункту «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону) першочергово виникає питання розмежування статусу юридичних осіб публічного права та юридичних осіб приватного права (у разі, якщо статут, інший правовстановлюючий документ юридичної особи не містить чіткого визначення такого статусу).

Відповідно до статті 81 ЦК України юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права.

Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. Порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюються Конституцією та законами України.

Відповідно до статті 167 ЦК України держава може створювати юридичні особи як публічного, так і приватного права.

Питання віднесення юридичних осіб (їх об'єднань), заснованих на основі державної (комунальної) власності, до юридичних осіб приватного або публічного права на рівні законодавства однозначно не вирішено.

Критерії юридичних осіб публічного права і юридичних осіб приватного права, які зазначені в статті 81 ЦК України, є єдиною законодавчо закріпленою ознакою розмежування, що мають суттєвий, але не виключний характер.

Так, наприклад, при створенні юридичних осіб приватного права за участю держави мають місце одночасно як розпорядчий акт уповноважених органів державної влади, так і установчі документи відповідно до вимог статті 87 ЦК України.

Ще однією з основних відмінностей між юридичними особами публічного права та юридичними особами приватного права, засновником (учасником) яких є держава в особі своїх органів, є те, що юридичні особи приватного права, на відміну від юридичних осіб публічного права, є власниками переданого їм державного майна, а держава є лише власником акцій і володіє корпоративними правами таких юридичних осіб – господарських товариств. Навпаки у юридичних осіб публічного права, закріплене за державними, комунальними підприємствами майно залишається у власності держави і є предметом лише володіння, користування підприємства з встановленими обмеженнями щодо розпорядження.

Тому для визначення критеріїв розмежування юридичних осіб публічного та приватного права, засновником яких є держава, територіальна громада, необхідним є застосування спеціальних норм, визначених в статтях 167, 169 ЦК України, та відповідних норм чинного законодавства, якими регулюється правовий статус та правовий режим майна державних та комунальних підприємств, господарських товариств тощо.

З урахуванням положень Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, інших законів України можна сформулювати найбільш суттєві ознаки юридичної особи публічного права:

1) створення юридичної особи на підставі розпорядчого акта Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, а у випадках, встановлених законом, – і на підставі установчого документа;

2) визначення порядку створення та правового статусу юридичної особи Конституцією України або законом України, який є відмінним від ЦК України, та Законів України, що прийняті відповідно до ЦК України;

3) метою та основним видом діяльності юридичної особи є реалізація останньою публічних функцій держави чи територіальної громади, які покладені на них Конституцією України та законом;

4) наявність у юридичної особи не загальної, а спеціальної правоздатності;

5) відсутність у юридичних осіб публічного права майна, закріпленого на самотійному речовому праві;

6) допоміжний характер підприємницької діяльності юридичної особи публічного права до її основної діяльності;

7) покладення юридичної відповідальності на державу, АР Крим, органи місцевого самоврядування за діяльність такої юридичної особи.

При цьому юридичній особі публічного права не обов'язково мають бути притаманні всі зазначені ознаки.

Таким чином, для з'ясування питання, чи належить та або інша юридична особа (об'єднання юридичних осіб) до юридичних осіб публічного чи приватного права, необхідно аналізувати всю сукупність нормативно-правових актів та правовстановлюючих документів, які визначають правовий статус безпосередньо цієї юридичної особи (об'єднання).

Вказане має значення у цілях визначення суб'єктів, на яких поширюється дія Закону (відповідно до підпункту «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону).

Під посадовими особами юридичних осіб публічного права, насамперед комунальних та державних установ і підприємств слід розуміти осіб, які мають повноваженнями здійснювати організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції.

У разі визначення посадових осіб на державних підприємствах до уваги слід також брати положення частини третьої статті 65 Господарського кодексу України. Зважаючи на зміст цієї норми, посадовими особами підприємства є керівник, головний бухгалтер, члени наглядової ради (у разі її утворення), виконавчого органу та інших органів управління підприємств. Статутом підприємства посадовими особами можуть бути визнані й інші особи.

Визначальним при цьому є обсяг повноважень відповідного працівника. До прикладу, виконавчі директори, директори з окремих питань, директори департаментів, начальники відділів, служб, центрів, бюро, груп тощо та заступники керівників структурних підрозділів (у тому числі відокремлених, а також підрозділів у структурі таких відокремлених підрозділів) таких юридичних осіб безумовно наділені адміністративно-господарськими чи організаційно-розпорядчими функціями.

У зв'язку із наведеним звертаємо увагу, що при визначенні того, чи є працівник юридичної особи публічного права посадовою особою, враховується обсяг та характер здійснюваних ним функцій. Тому навіть в разі невизначення працівника посадовою особою у статутних чи інших внутрішніх документах підприємства він може бути посадовою особою і бути суб'єктом декларування в розумінні Закону з огляду на здійснювані ним адміністративно-господарські та організаційно-розпорядчі функції. Зміст адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій (обов'язків) наведений у відповіді на запитання 14 цих Роз'яснень.

16. Чи стає особа суб'єктом декларування у разі тимчасового виконання обов'язків службової чи посадової особи (організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків)?

У цілях визначення суб'єктів декларування, згідно із Законом, слід застосовувати вужче тлумачення і вважати службовими, посадовими особами – суб'єктами декларування лише тих працівників, на яких покладено відповідні обов'язки на постійній основі. Наприклад, наявність у посадовій інструкції працівника (спеціаліста, головного спеціаліста тощо) положення про те, що він може виконувати певні додаткові організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки на час відсутності керівника структурного підрозділу не є достатнім для того, щоб вважати такого працівника посадовою чи службовою особою, яка є суб'єктом декларування відповідно до Закону. Цей висновок не змінюється навіть в разі призначення працівника тимчасово виконувачем обов'язків на посаді у зв'язку з відсутністю його колеги, який займає зазначену посаду і за яким зберігається робоче місце та посада

(відпустка по догляду за дитиною, відрядження, перебування на лікарняному тощо). Адже виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника чи керівника – це заміна (яка визначається як суміщення посад) працівника, відсутнього через відпустку, тимчасову непрацездатність, відрядження та з інших причин, коли відповідно до чинного законодавства за ним зберігається місце роботи і посада.

В той же час зовсім інші правові наслідки має призначення працівника виконувачем обов'язків на вакантній посаді (вакантною є посада, зазначена у штатному розписі відповідного органу, організації, установи, підприємства, на яку не укладено договір). В такому випадку вважається, що працівник призначений виконувачем обов'язків. При цьому враховуючи, що визначення певного строку у трудовому договорі (контракті) під час призначення працівника виконувачем обов'язків на вакантній посаді не має юридичного значення для здійснення правового регулювання цих правовідносин, така особа вважатиметься суб'єктом декларування в розумінні статей 3 та 45 Закону.

17. Чи належать посадові особи, особи, які входять до складу наглядової ради банків, придбаних державою відповідно до статті 41¹ Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», до суб'єктів декларування?

Відповідно до абзацу п'ятнадцятого частини першої статті 1, підпункту «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону особи, які входять до складу наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, є суб'єктами декларування.

18. На яких посадових осіб закладів, установ та організацій не поширюється обов'язок подання декларацій та інші заходи фінансового контролю?

Згідно з частиною п'ятою статті 45 Закону дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у сфері:

соціального обслуговування населення;

соціальної та професійної реабілітації осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю;

соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;

охорони здоров'я (крім керівників закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня);

освіти (крім керівників вищих навчальних закладів та їх заступників);

науки (крім президентів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, перших віце-президентів, віце-президентів та головних учених секретарів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, інших членів Президії Національної академії наук України та президій національних галузевих академій наук, обраних загальними зборами Національної академії наук України та національних галузевих академій наук відповідно, керівників науково-дослідних інститутів та інших наукових установ);

культури;

мистецтв;

відновлення та збереження національної пам'яті;

фізичної культури;

спорту;

національно-патріотичного виховання.

Крім того, вимоги фінансового контролю, згідно із частиною п'ятою статті 45 Закону не поширюються також на військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб офіцерського складу, а також військових посадових осіб з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб рядового складу, військової служби за контрактом осіб сержантського і старшинського складу, військовослужбовців молодшого офіцерського складу військової служби за контрактом осіб офіцерського складу, крім військовослужбовців, які проходять військову службу у військових комісаріатах.

19. Чи поширюється обов'язок подання декларацій та інші заходи фінансового контролю на іноземців-нерезидентів, які входять як незалежні члени до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства, державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі?

Ні. Відповідно до частини шостої статті 45 Закону дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на іноземців-нерезидентів, які входять як незалежні члени до складу наглядової ради

державного банку, державного підприємства, державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

20. Чи належать нотаріуси (державні та приватні) до суб'єктів декларування?

Нотаріуси (державні та приватні) не належать до суб'єктів декларування та декларації не подають.

Згідно з абзацом п'ятнадцятим частини першої статті 1, підпунктом «б» пункту 2 частини першої статті 3 особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги, зокрема нотаріуси, не є суб'єктами декларування.

Водночас, нотаріуси є суб'єктами, на яких поширюється дія Закону, зокрема вимоги та обмеження, передбачені статтями 22, 23, 28 Закону (обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища, обмеження щодо одержання подарунків, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів).

21. Чи належать працівники патронатної служби до суб'єктів декларування?

Працівники патронатної служби є суб'єктами декларування з 18 жовтня 2019 року.

Згідно з абзацом п'ятнадцятим частини першої статті 1, підпунктом «ї» пункту 1 частини першої статті 3 суб'єктами декларування є, зокрема, особи, які займають посади патронатної служби, визначені Законом України «Про державну службу», помічники суддів.

Водночас працівники патронатної служби, які виконують свої обов'язки на громадських засадах, не є суб'єктами декларування.

22. Чи є члени виборчих комісій суб'єктами декларування?

Згідно з абзацом п'ятнадцятим частини першої статті 1, підпунктом «ж» пункту 1 частини першої статті 3 Закону суб'єктами декларування є члени Центральної виборчої комісії.

Крім того, підпунктом «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону визначено, що суб'єктами, на яких поширюється дія Закону є, зокрема, посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті.

Згідно із частиною сьомою статті 33 Виборчого кодексу України, дільничні виборчі комісії не є юридичними особами, а тому члени таких комісій не є суб'єктами декларування відповідно до Закону.

Окружні виборчі комісії та територіальні виборчі комісії є юридичними особами публічного права. При цьому відповідно до частини восьмої статті 33 Виборчого кодексу України територіальні виборчі комісії є постійно діючими органами. Водночас, як випливає зі змісту статей 203, 208 цього Кодексу, формування складу територіальних виборчих комісій здійснюється щоразу під час організації місцевих виборів. Тому члени таких комісій здійснюють відповідну діяльність на тимчасовій основі.

Отже, робота членів виборчих комісій характеризується тимчасовим характером без призначення на посаду як за основним місцем роботи.

З урахуванням наведеного голова, заступник голови, секретар та інші члени окружних виборчих комісій та територіальних виборчих комісій не можуть вважатися посадовими особами юридичних осіб публічного права в розумінні Закону і тому не є суб'єктами декларування.

23. Станом на яку дату зазначається інформація про місце роботи, посаду суб'єкта декларування, чи належить суб'єкт декларування до осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище відповідно до статті 50 Закону, чи належить його посада до посад, пов'язаних з високим рівнем корупційних ризиків, а також чи належить особа до публічних діячів?

За загальним правилом, інформація у декларації зазначається станом на останній день звітного періоду (крім окремих об'єктів декларування). Це стосується, зокрема:

відомостей про місце роботи та посаду суб'єкта декларування, тип і категорію посади;

відомостей про те чи належить суб'єкт декларування до осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище відповідно до статті 50 Закону, або чи належить його посада до посад, пов'язаних з високим рівнем корупційних ризиків;

відомостей про те, чи належить суб'єкт декларування до національних публічних діячів.

Водночас враховуючи те, що обов'язок подавати декларацію, як такий, пов'язаний і виникає лише у зв'язку із зайняттям певної посади і здійсненням відповідним функцій, звертаємо увагу на винятки з цього загального правила.

Ситуація 1.

Якщо особа подає декларацію кандидата на посаду за попередній рік, вона повинна зазначити назву майбутнього місця роботи і майбутню посаду, у зв'язку з якою у неї виник обов'язок подати декларацію, тип і категорію посади, на яку вона претендує, а не місце роботи та посаду, на якій вона фактично перебувала станом на кінець звітного періоду. Тому всі інші перелічені у запитанні статуси зазначаються, зважаючи на статус посади, на яку особа претендує, а не на якій перебувала на кінець року, за який подається декларація.

Ситуація 2.

Особа була призначена на посаду у період з 1 січня по 31 березня включно і повинна подати першу щорічну декларацію до 1 квітня за попередній рік.

У цьому випадку особа повинна зазначити назву її місця роботи, посади та її тип і категорію посади, яку вона обіймає на момент подання першої щорічної декларації. Тому всі інші перелічені у запитанні статуси вказуються нею, зважаючи на посаду, яку особа обіймає на момент подання такої декларації.

Ситуація 3.

У випадку припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, і подання декларації у наступному після цього році (декларація після звільнення) особа повинна зазначити назву місця роботи, посаду, тип і категорію посади, у зв'язку з якою у неї виник обов'язок подати таку декларацію, а не місце роботи та посаду, на яких вона перебувала після звільнення станом на останній день звітного року чи на момент подання декларації. Тому всі інші перелічені у запитанні статуси вказуються, зважаючи на посаду, яку особа обіймала на момент звільнення.

24. Як заповнювати декларацію особам, для яких посада суб'єкта декларування не є основною або які займають посади, обидві з яких є посадами суб'єкта декларування?

Відповідно до статті 46 Закону у декларації зазначаються, зокрема, відомості про місце роботи (проходження служби) суб'єкта декларування, займану ним посаду (пункт 1 частини першої статті 46 Закону), а також про посаду чи роботу, що виконується або виконувалася суб'єктом декларування за сумісництвом у звітному періоді (пункт 11 частини першої статті 46 Закону).

Проблемними у зв'язку з цим є ситуації, коли основне місце роботи суб'єкта декларування не пов'язане з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування або коли як основне місце роботи особи, так і робота (посада) за сумісництвом пов'язані з виконанням зазначених функцій.

Це стосується, наприклад, депутатів місцевих рад, які не працюють в раді на постійній основі, членів наглядових рад державних чи комунальних підприємств, для яких ця робота не є основною тощо.

Зазначеним суб'єктам декларування слід керуватися таким.

1. У розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації у полях, які стосуються місця роботи та займаної посади, слід зазначити посаду, у зв'язку з якою виник обов'язок подати декларацію (наприклад, посаду депутата місцевої ради чи члена наглядової ради). Те саме стосується кандидатів на такі посади суб'єктів декларування.

Якщо ж особа займає дві посади, які обидві пов'язані із декларуванням, і при цьому одна з них віднесена до посад службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище (відповідно до примітки до статті 50 Закону), то в розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» вказується саме посада службової особи, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище.

Якщо ж жодна з посад суб'єкта декларування не віднесена до посад службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, то вказується та посада, яка є основним місцем роботи суб'єкта декларування, в дужках вказується інша займана посада.

2. При заповненні розділу 15 «Інформація щодо роботи за сумісництвом» декларації в полях, які стосуються посади чи роботи, що виконується або виконувалася за сумісництвом, у зазначених ситуаціях слід зважати на те, яка робота є основною для особи. Тому в цьому розділі зазначається лише посада чи робота, яка виконувалася у звітному періоді за сумісництвом до основної.

25. Як заповнювати відомості про унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі, якщо у суб'єкта його немає?

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 46 Закону в декларації зазначаються відомості про унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі суб'єкта декларування та членів його сім'ї. Таку інформацію слід зазначити в декларації лише в разі реєстрації відомостей про суб'єкта декларування та членів його сім'ї у Єдиному державному демографічному реєстрі.

У разі відсутності у суб'єкта декларування або членів його сім'ї унікального номера запису в Єдиному державному демографічному реєстрі, його отримання з метою заповнення декларації не вимагається. При цьому у відповідному полі декларації слід обрати позначку «Не застосовується».

Звертаємо увагу, що Порядок ведення Єдиного державного демографічного реєстру та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18.10.2017 № 784.

Пунктами 8 та 9 цього Порядку передбачено, що внесення до Реєстру інформації про особу та видані їй документи здійснюється уповноваженими суб'єктами у разі:

оформлення документів, якщо на цей час зазначена інформація не внесена до Реєстру або змінилася;

реєстрації місця проживання чи місця перебування;

реєстрації актів цивільного стану;

за бажанням особи, якщо інформація про неї не внесена до Реєстру.

Унікальний номер запису в Реєстрі є незмінним.

Зокрема, відомості про унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі містяться у паспорті громадянина України та паспорті громадянина України для виїзду за кордон, оформлених засобами Реєстру.

26. У декларації необхідно зазначити «місце фактичного проживання або поштову адресу, на яку суб'єкту декларування Національним агентством може бути надіслано кореспонденцію». Чи можна вказати абонентську скриньку поштового відділення як адресу для надсилання кореспонденції?

Суб'єкт декларування може вказати абонентську поштову скриньку як поштову адресу, на яку Національним агентством може бути надіслано йому кореспонденцію.

Зважаючи на пункт 2, пункти 43 та 93 Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2009 № 270, поштовою адресою є адреса відправника та адресата, яка зазначена на поштовому відправленні, бланку поштового переказу у спеціально призначеному для цього місці. При цьому з використанням абонентської поштової скриньки доставляються: прості поштові відправлення; повідомлення про надходження поштових

відправлень, які підлягають видачі в об'єкті поштового зв'язку, поштових переказів; повторні повідомлення про надходження рекомендованих поштових відправлень; періодичні друковані видання.

Одночасно звертаємо увагу, що для обрання такого способу отримання кореспонденції в електронній формі декларації слід:

- 1) у відповідному полі вказати індекс відділення зв'язку, у якому відкрито абонентську скриньку;
- 2) зазначити відповідний населений пункт;
- 3) у полі «Номер корпусу» зазначити номер абонентської скриньки у форматі «а/с №»;
- 4) в інших полях блоку «Місце фактичного проживання або поштова адреса, на яку Національне агентство з питань запобігання корупції може надсилати кореспонденцію суб'єкту декларування» обрати позначку «Не застосовується».

III. Щодо членів сім'ї суб'єкта декларування

27. Хто належить до членів сім'ї суб'єкта декларування?

Згідно з визначенням терміна «члени сім'ї», що міститься в статті 1 Закону, та приміткою до статті 46 Закону членами сім'ї суб'єкта декларування вважаються:

1) особа, яка перебуває у шлюбі із суб'єктом декларування (чоловік/дружина) станом на останній день звітного періоду, – незалежного від спільного проживання із суб'єктом декларування упродовж звітного періоду;

2) діти суб'єкта декларування до досягнення ними повноліття, незалежного від їх спільного проживання із суб'єктом декларування упродовж звітного періоду;

3) будь-які особи, які станом на останній день звітного періоду або сукупно протягом не менше 183 днів протягом року, що передує року подання декларації, спільно проживали, були пов'язані спільним побутом, мали взаємні права та обов'язки із суб'єктом декларування (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживали із суб'єктом декларування, але не перебували у шлюбі.

Усі інші особи, за відсутності хоча б однієї із вказаних вище ознак, для цілей декларування не вважаються членами сім'ї суб'єкта декларування (наприклад, особи, які за відсутності вказаних ознак спільно орендують (користуються) житло, проживають в одній квартирі, кімнаті у гуртожитку, готелі тощо).

28. Чи вважається членом сім'ї суб'єкта декларування його колишній чоловік чи колишня дружина, якщо шлюб було припинено у звітному періоді?

При вирішенні питання, чи належить колишній чоловік/дружина до членів сім'ї, слід зважати на термін «члени сім'ї», зазначений у статті 1 Закону, та Примітку до статті 46 Закону.

Приклад 1:

Шлюб розірвано у звітному періоді та подружжя після розлучення разом не проживало, не було пов'язане спільним побутом, не мало взаємних прав і обов'язків. У такому випадку колишній чоловік/дружина не є членом сім'ї суб'єкта декларування.

Аналогічно у разі смерті одного з подружжя у звітному періоді.

Приклад 2:

Шлюб розірвано у звітному періоді. Після розлучення подружжя проживало разом, було пов'язано спільним побутом, мало взаємні права і обов'язки станом на 31 грудня звітного періоду.

У такому випадку колишній чоловік/дружина є членом сім'ї суб'єкта декларування як особа, яка спільно проживає, але не перебуває у шлюбі, оскільки має ознаки члена сім'ї на кінець звітного періоду.

Приклад 3:

Шлюб розірвано у звітному періоді, після розлучення колишній чоловік та дружина проживали разом, були пов'язані спільним побутом, мали взаємні права і обов'язки станом сукупно не менше 183 днів протягом звітного року, але на 31 грудня звітного періоду припинили проживати разом, не були пов'язані спільним побутом, не мали взаємних прав і обов'язків.

У такому випадку колишній чоловік/дружина є членом сім'ї суб'єкта декларування, оскільки мали ознаки членів сім'ї більше ніж 183 дні упродовж звітного періоду.

Звертаємо увагу, що абзацом третім частини другої статті 46 Закону передбачено, що дані про об'єкт декларування, що перебував у володінні або користуванні суб'єкта декларування або членів його сім'ї, зазначаються в декларації, якщо такий об'єкт перебував у володінні або користуванні станом на останній день звітного періоду або протягом не менше половини днів протягом звітного періоду. Тому суб'єкт декларування повинен відобразити у відповідних розділах декларації відомості про всі об'єкти, що належать колишньому чоловіку/дружині та якими суб'єкт декларування володів, користувався не менше половини

днів протягом звітної періоду, навіть якщо такий чоловік/дружина більше не є членом сім'ї суб'єкта декларування.

29. Чи вважається членом сім'ї суб'єкта декларування його дитина, яка у звітному періоді досягла повноліття?

Якщо дитина суб'єкта декларування досягла повноліття у звітному періоді, то вона вважається членом сім'ї такого суб'єкта лише за умови, що вона спільно проживала, була пов'язана спільним побутом, мала взаємні права та обов'язки із суб'єктом декларування (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних) сукупно протягом не менше 183 днів протягом звітної року або станом на останній день звітної періоду.

30. Чи вважається членом сім'ї суб'єкта декларування особа, яка не менше 183 днів протягом року спільно проживала, була пов'язана спільним побутом, мала взаємні права та обов'язки із суб'єктом декларування (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), але на кінець звітної періоду такі ознаки були відсутні у зв'язку зі смертю особи?

Особа, яка спільно проживала, була пов'язана спільним побутом, мала взаємні права та обов'язки із суб'єктом декларування (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних) сукупно протягом не менше 183 днів протягом звітної року, вважається членом сім'ї суб'єкта декларування й інформацію про неї слід відобразити в декларації, навіть якщо станом на кінець року такий член сім'ї помер.

31. Чи вважається членом сім'ї суб'єкта декларування особа, яка не була його чоловіком або дружиною, але не менше 183 днів протягом року спільно проживала, була пов'язана спільним побутом, мала взаємні права та обов'язки з ним (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), хоча на кінець звітної періоду такі ознаки були відсутні у зв'язку з її фактичним проживанням в іншому місці?

Особа, яка станом на останній день звітної періоду фактично не проживала із суб'єктом декларування, не є його чоловіком або дружиною, але спільно проживала, була пов'язана спільним побутом, мала взаємні права та обов'язки з ним (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних) сукупно протягом не менше 183 днів протягом звітної року, вважається членом сім'ї суб'єкта декларування й інформацію про неї слід відобразити в декларації.

32. Чи зазначаються в декларації відомості про неповнолітню дитину члена сім'ї суб'єкта декларування від попереднього шлюбу, яка проживає окремо від такого члена сім'ї суб'єкта декларування?

Статтею 1 Закону до членів сім'ї суб'єкта декларування віднесено неповнолітніх дітей суб'єкта декларування, навіть за умови окремого проживання від суб'єкта декларування.

Неповнолітньою дитиною суб'єкта декларування в такому випадку вважається:

1) неповнолітня дитина, біологічним батьком чи матір'ю якої є суб'єкт декларування (рідні діти);

2) неповнолітня дитина від попереднього шлюбу чоловіка або жінки суб'єкта декларування, яку такий суб'єкт усиновив (удочерив).

Неповнолітня дитина від попереднього шлюбу чоловіка або дружини суб'єкта декларування, яка не є його рідною дитиною та не була ним усиновлена, може вважатися його членом сім'ї лише за умови спільного проживання, пов'язаності спільним побутом, наявності взаємних прав та обов'язків із суб'єктом декларування (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних) сукупно протягом не менше 183 днів протягом звітного року або станом на останній день звітного періоду.

33. Як визначати спільне проживання суб'єкта декларування з іншою особою за відсутності офіційно зареєстрованого шлюбу. Чи потрібно встановлювати цей факт в судовому порядку?

Закон не передбачає обов'язку суб'єкта декларування звертатися до суду для встановлення факту спільного проживання.

Водночас зважаючи на зміст статті 1, примітки до статті 46 Закону, для цілей декларування, щоб особа вважалася членом сім'ї суб'єкта декларування, вона повинна проживати спільно із суб'єктом декларування станом на останній день звітного періоду або сукупно протягом не менше 183 днів протягом року, що передує року подання декларації, а також одночасно бути пов'язаною спільним побутом та взаємними правами і обов'язками із суб'єктом декларування. Це не стосується дружини/чоловіка суб'єкта декларування, його неповнолітніх дітей, які є членами сім'ї незалежно від наявності зазначених ознак, а також осіб, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, але взаємні права і обов'язки яких не мають характеру сімейних (наприклад, у випадку спільної оренди квартири, кімнати в гуртожитку тощо).

34. Як заповнювати декларацію, якщо член сім'ї відмовляє у наданні необхідної для декларування інформації суб'єкту декларування?

Якщо член сім'ї суб'єкта декларування відмовив йому у наданні всієї або частини інформації, що повинна бути відображена в декларації, і при цьому самому суб'єкту декларування ця інформація не відома, він обирає у відповідних полях електронної форми декларації позначку «Член сім'ї не надав інформації». Якщо член сім'ї відмовився надати таку інформацію, але ця інформація відома суб'єкту декларування або може бути ним отримана з офіційних джерел (наприклад, правовстановлюючі документи, відповідні державні реєстри), то суб'єкт декларування повинен відобразити у декларації всю відому йому інформацію.

Якщо члену сім'ї відповідна інформація не відома і вона не може бути ним отримана із офіційних джерел (наприклад, правовстановлюючі документи, відповідні державні реєстри), то у відповідних полях електронної форми декларації слід обрати позначку «Не відомо».

Разом з тим обрання позначка «Член сім'ї не надав інформації» є підставою для повної перевірки інформації, яка підлягає відображенню в декларації, щодо членів сім'ї суб'єкта декларування відповідно до абзацу четвертого частини першої статті 50 Закону.

IV. Загальні положення щодо відображення відомостей про об'єкти декларування

35. Чи потрібно в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зазначати відомості про об'єкт, який перебував у власності суб'єкта декларування або члена сім'ї протягом не менше половини днів протягом звітного періоду та був відчужений у звітному періоді?

Не потрібно.

Статтею 46 Закону встановлено вимогу зазначати у декларації відомості про об'єкти декларування (з урахуванням особливостей для окремих об'єктів), що:

належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві власності, у тому числі спільної власності;

перебувають в їх володінні, оренді чи на іншому праві користування;

є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним (такі відомості

не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у пункті 5¹ частини першої статті 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи).

При цьому, зважаючи на зміст абзацу третього частини другої статті 46 Закону, правило щодо відображення даних про об'єкт декларування, що перебував у володінні або користуванні суб'єкта декларування або членів його сім'ї не менше половини днів протягом звітного періоду, не стосується об'єктів, які належали цим особам на праві приватної власності.

Таким чином, відомості про об'єкт, який належав суб'єкту декларування або члену його сім'ї на праві власності протягом не менше половини днів протягом звітного періоду, але був відчужений у звітному періоді і не належить на праві власності станом на останній день звітного періоду, у відповідному розділі декларації не зазначаються.

Одночасно звертаємо увагу, що в такому випадку заповненню можуть підлягати розділи 11 «Доходи, у тому числі подарунки» (у разі отримання доходу від відчуження такого майна), 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» (у разі перевищення відповідного порогу вартості об'єкта при укладенні правочину про його відчуження).

36. Як розраховувати для цілей декларування термін користування або перебування у володінні об'єктів декларування протягом не менше половини днів звітного періоду?

Абзацом третім частини другої статті 46 Закону визначено, що дані про об'єкт декларування зазначаються у разі його перебування у володінні або користуванні на останній день звітного періоду або протягом не менше половини днів звітного періоду.

Половиною днів звітного періоду для подачі декларації особи, яка претендує на посаду, пов'язану із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (кандидата на посаду), щорічної декларації та декларації особи, яка припинила діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (після звільнення), є – 183 дні.

Тобто відомості про об'єкт декларування у вказаних деклараціях вказуються, якщо суб'єкт декларування та/або член його сім'ї володіли або користувалися таким об'єктом декларування упродовж не менше 183 днів протягом звітного року послідовно або сукупно.

Для подачі декларації перед звільненням звітним періодом буде період від 1 січня до дати припинення діяльності. Наприклад, звітний

період для декларації особи, яка 1 травня 2020 року припиняє діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, буде період від 1 січня до 1 травня – 121 день. Відомості про об'єкт декларування у такій декларації вказуються, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї володіли або користувалися таким об'єктом сукупно упродовж не менше ніж 61 календарний день.

Строк володіння чи користування об'єктом обраховується сукупно, такий строк може перериватися упродовж звітнього періоду. Володіння чи користування об'єктом протягом будь-якого часу упродовж одного дня означає, що такий день зараховується до загального сукупного строку володіння чи користування протягом звітнього періоду.

37. Чи слід декларувати майно, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї володів (користувався) ним упродовж року, але станом на 31 грудня вже не володіє (користується)?

Дані про об'єкт декларування (зокрема нерухомість, об'єкти незавершеного будівництва, цінне рухоме майно, транспортні засоби, цінні папери, корпоративні права, нематеріальні активи), що перебував у володінні або користуванні суб'єкта декларування або членів його сім'ї, зазначаються в декларації, якщо такий об'єкт перебував у володінні або користуванні станом на останній день звітнього періоду (31 грудня для щорічної декларації) або сукупно протягом не менше половини днів протягом звітнього періоду (не менше 183 днів для щорічної декларації).

Якщо об'єкт декларування перебував у володінні або користуванні суб'єкта декларування або членів його сім'ї сукупно протягом не менше половини днів протягом звітнього періоду, то він повинен бути відображений у декларації, навіть якщо володіння чи користування було припинено станом на останній день звітнього періоду.

У випадку об'єкта незавершеного будівництва, право власності на який було зареєстровано у звітному періоді і який у зв'язку з цим відображений у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації, інформація про такий об'єкт у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» тієї ж самої декларації не зазначається з метою уникнення дублювання.

Правило про декларування об'єкта у випадку володіння чи користування ним сукупно протягом не менше половини днів протягом звітнього періоду також не поширюється на грошові активи.

Звертаємо увагу на те, що для деяких об'єктів передбачено обов'язок їх декларування незалежно від наявності станом на останній день звітнього періоду або протягом не менше половини днів протягом звітнього періоду. Це стосується доходів, у тому числі подарунків, які були отримані

у звітному періоді, видатків та правочинів, вчинених у звітному періоді, посади чи роботи, що виконувалися за сумісництвом.

38. Станом на яку дату у декларації зазначаються відомості про об'єкти – на 31 грудня звітного року чи дату заповнення декларації? Як бути у разі, коли в період після 31 грудня до моменту заповнення декларації мало місце відчуження майна?

Відповідно до вимог Закону суб'єкт декларування повинен задекларувати усі об'єкти нерухомості незалежно від їх вартості, що належать йому на праві власності, перебувають у нього на праві оренди чи іншого права користування станом на останній день звітного періоду (31 грудня звітного року для щорічної декларації) або протягом не менше половини днів звітного періоду у випадку перебування об'єкта у володінні чи користуванні. При цьому дата набуття вказується відповідно до документів, на підставі яких було набуто право на відповідне майно. Якщо об'єкт нерухомості був відчужений після кінця звітного періоду, до чи після подання декларації, то інформацію про це слід буде відобразити у наступній декларації, яка охопить відповідний період.

39. Що розуміється під іншими правами користування?

Закон передбачає обов'язок зазначати в декларації окремі об'єкти, які належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї на праві користування. Такими правами користування можуть бути: оренда, сервітути, право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис), право забудови земельної ділянки (суперфіцій), утримання, застава, користування на підставі довіреності, інші права, передбачені законом. Визначення зазначених категорій наведено у Цивільному кодексі України.

40. Якими є правила зазначення вартості об'єктів декларування в декларації?

За загальним правилом інформація про вартість відповідного майна повинна вказуватись на дату набуття права власності, володіння чи користування або відповідно до останньої грошової оцінки майна у грошовій одиниці України.

Закон не вимагає від суб'єкта декларування проводити оцінку майна з метою заповнення декларації.

При визначенні вартості об'єкта декларування суб'єкт декларування повинен керуватися відповідними правовстановлюючими документами, на підставі яких у нього або членів його сім'ї виникло право на цей об'єкт.

Відповідно до статті 632 ЦК України ціна в договорі встановлюється за домовленістю сторін.

Якщо у такому правовстановлюючому документі вказані відомості про ціну і вартість об'єкта за грошовою оцінкою, для цілей декларування доцільно зазначати вартість об'єкта за його грошовою оцінкою.

Звертаємо увагу, що у разі зазначення у деклараціях, поданих до опублікування на офіційному вебсайті Національного агентства цих Роз'яснень, відомостей про вартість об'єкта згідно із ціною договору, а не грошовою оцінкою, такі відомості вважаються такими, що не потребують змін.

Якщо суб'єкту декларування не відома вартість об'єкта ні на дату набуття права, ні за його останньою оцінкою (або якщо така оцінка не проводилася), то у відповідному полі форми декларації слід обрати позначку «Не застосовується» (крім майна, зазначеного у розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» декларації, право на яке набуто після подання першої декларації).

Див. далі додаткові особливості зазначення інформації про вартість окремих об'єктів декларування.

Звертаємо також увагу, що у випадку, коли видаток або правочин, на підставі якого у суб'єкта декларування виникло право власності, володіння чи користування майном, був здійснений у звітному періоді, то відповідна інформація повинна бути відображена також у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування». Так само, якщо майно, яке перебувало у власності суб'єкта декларування або члена його сім'ї протягом звітного періоду, було відчужено у звітному періоді і в результаті цього суб'єкт декларування або член його сім'ї отримали дохід, то відповідна інформація повинна бути відображена в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

41. Які існують особливості відображення відомостей про вартість об'єктів нерухомості?

1) Набуття права на об'єкт нерухомості на підставі договору купівлі-продажу (обміну)

При відображенні відомостей про вартість об'єктів нерухомості, які набулі на підставі договору купівлі-продажу (обміну) після 01.01.2018, у зв'язку з внесенням змін до статті 172 ПК України Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році», доцільно зазначати оціночну вартість такого об'єкта, розраховану органом, уповноваженим здійснювати таку оцінку

відповідно до закону, та зареєстровану в єдиній базі даних звітів про оцінку, відомості про яку зазначено у правовстановлюючих документах.

Для об'єктів нерухомості, які були набуті до 01.01.2018, вартість майна зазначається відповідно до правовстановлюючих документів з огляду на ціну, зазначену в договорі купівлі-продажу (обміну), за відсутності у договорі відомостей про експертну оцінку.

2) Набуття права на об'єкт нерухомості на підставі договору дарування та спадщини

Відповідно до пункту 174.8 статті 174 ПК України у разі *спадкування* будь-яких об'єктів спадщини, які оподатковуються за нульовою ставкою, *оціночна вартість таких об'єктів з метою оподаткування не визначається*. Якщо об'єкти, подаровані платнику податку, оподатковуються за нульовою ставкою, оціночна вартість таких об'єктів з метою оподаткування не визначається. В інших випадках отримання доходів у вигляді об'єктів спадщини/дарунків об'єктом оподаткування є оціночна вартість таких об'єктів спадщини/дарунків, визначена згідно із законом.

Отже, якщо спадщина/дарунок оподатковується за нульовою ставкою і оцінка успадкованого/подарованого майна не проводилась, при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна слід обрати позначку «Не застосовується».

У всіх інших випадках оціночна вартість об'єктів спадщини/дарування обов'язкова, тому при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна доцільно зазначати його оціночну вартість.

3) Набуття права на об'єкт нерухомості на праві оренди або іншому праві користування

Вартість на дату набуття права оренди або користування вказується відповідно до правовстановлюючих документів, на підставі яких було набуто таке право (див. запитання 40 цих Роз'яснень).

У випадку, коли у правовстановлюючих документах відсутня вартість об'єкта нерухомого майна, при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна слід обрати позначку «Не застосовується».

42. Які існують особливості відображення відомостей про вартість земельної ділянки?

Якщо у договорі відсутні відомості про експертну грошову оцінку земельної ділянки, проте зазначена її нормативно-грошова оцінка, у полі «Вартість на дату набуття права або за останньою грошовою оцінкою» слід зазначати відомості про нормативно-грошову оцінку об'єкта.

У випадках, коли проведення експертної грошової оцінки з метою встановлення її вартості для визначення орендної плати не вимагається і така оцінка фактично не проводилась, при цьому у договорі відсутні відомості про нормативну грошову оцінку земельної ділянки, то у полі «Вартість на дату набуття права або за останньою грошовою оцінкою» слід обрати позначку «Не застосовується».

43. Якщо майно перебуває у спільній власності, що мається на увазі під вартістю майна – вартість всього об'єкта чи частки суб'єкта декларування (члена сім'ї) у спільній власності на майно?

Якщо об'єкт перебуває у спільній сумісній (тобто без поділу на частки) власності суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї, то зазначається вартість всього об'єкта декларування. Якщо об'єкт перебуває у спільній частковій власності суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї, то зазначається сумарна вартість відповідних часток у власності на об'єкт, які належать суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї, якщо останній надав таку інформацію або якщо вона відома суб'єкту декларування.

Наприклад, якщо частка 1/4 об'єкта нерухомості належить суб'єкту декларування, 1/2 об'єкта належить члену сім'ї суб'єкта декларування, а решта (1/4) належить третій особі (яка не є суб'єктом декларування або членом його сім'ї), то в декларації зазначається вартість лише тих часток, що належить суб'єкту декларування та члену його сім'ї, у разі якщо їх вартість визначена у правовстановлюючих документах.

44. Якщо відсутні правовстановлюючі документи та дані про вартість майна на дату набуття його у власність, чи потрібно суб'єкту декларування за власний кошт проводити оцінку майна?

Закон не вимагає від суб'єкта декларування проводити оцінку майна з метою заповнення декларації. У випадку, коли правовстановлюючі документи відсутні і вартість майна суб'єкту декларування не відома і не повинна бути відома з будь-яких інших джерел, а оцінка майна не проводилась чи її результати невідомі суб'єкту декларування, при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна слід обрати позначку «Не застосовується».

45. Як у декларації вказувати вартість об'єкта у грошовій одиниці України, якщо у документах вказана вартість у радянських або українських карбованцях, купонах?

Якщо із правовстановлюючих документів встановити вартість майна у грошовій одиниці України – гривні неможливо (зокрема, якщо вартість вказана в радянських або українських карбованцях, купонах), а оцінка такого майна не проводилась чи її результати невідомі суб'єкту декларування, при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна слід обрати позначку «Не застосовується».

46. Що означає відображення в декларації відомостей про об'єкти права власності третьої особи, на які суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним?»?

Згідно з частиною третьою статті 46 Закону, у декларації необхідно зазначати відомості про об'єкти декларування, передбачені пунктами 2-8 частини першої цієї статті, «бенефіціарним власником» яких є суб'єкт декларування або член його сім'ї.

Таким чином, законодавець намагався охопити майно, яке формально не належить суб'єкту декларування (члену його сім'ї), але фактично ним контролюється. При цьому вимога декларувати такі об'єкти поширюється лише на декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 50 Закону.

Відповідно до частини третьої статті 46 Закону, йдеться про об'єкти права власності третьої особи, яким властива принаймні одна з таких характеристик:

1) суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта;

2) суб'єкт декларування або член його сім'ї може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним.

Для відображення у формі декларації ситуації, коли суб'єкт декларування або член його сім'ї є «бенефіціарним власником» майна, слід у відповідному розділі форми (наприклад, «Об'єкти нерухомості») у блоці полів «Права на цей об'єкт» зазначити інформацію про особу, яка є

власником такого майна (обрати варіант «Власність» у полі «Тип права» і зазначити інформацію про члена сім'ї або про третю особу – власника), а також зазначити що суб'єкт декларування або член сім'ї є «бенефіціарним власником» стосовно такого майна, а саме обрати варіант «Право власності третьої особи, але наявні ознаки відповідно до частини 3 статті 46 ЗУ «Про запобігання корупції» у полі «Тип права» і вказати, кого це стосується – суб'єкта декларування або члена сім'ї).

Відомості щодо об'єктів права власності третьої особи, від яких отримується дохід (є право на отримання доходу) або щодо яких суб'єкт декларування або член його сім'ї може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження, не зазначаються в декларації суб'єктом декларування у таких випадках:

1) об'єкт права власності третьої особи (в тому числі члена сім'ї суб'єкта декларування) перебуває у спільній (частковій або сумісній) власності із суб'єктом декларування або членом його сім'ї і вже задекларований як такий.

Наприклад, якщо майно перебуває у спільній власності суб'єкта декларування та його члена сім'ї і при цьому суб'єкт декларування може вчиняти щодо такого майна дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним, то таке майно зазначається як об'єкт суб'єкта декларування, що належить йому на праві спільної власності із зазначенням співвласника – члена сім'ї, і не зазначається як об'єкт, власником якого є третя особа, але суб'єкт декларування може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним;

2) вартість об'єкта менша порогу декларування, встановленого у пунктах 3, 7 та 8 частини першої статті 46 Закону для відповідних типів майна;

3) об'єкт належить на праві власності юридичній особі, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) якої є суб'єкт декларування або член його сім'ї, та головним призначенням такого об'єкта є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (промислове обладнання, спеціальна техніка тощо) і ця юридична особа вже задекларована як така у відповідному розділі декларації згідно з пунктом 5¹ частини першої статті 46 Закону;

4) суб'єкт декларування не є службовою особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, та не займає посаду, пов'язану з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 50 Закону.

47. Як відобразити в декларації інформацію щодо об'єктів, які перебувають у спільній власності?

У випадку спільної сумісної власності, яка не передбачає виділення часток: у розділах декларації, де зазначається спільна власність на майно, при додаванні нового об'єкта в полі «Тип права» слід обрати варіант «Спільна сумісна власність». Як і в інших полях, ця можливість обрання тієї чи іншої позначки (кнопки) з'являється після натискання на відповідне поле.

У випадку ж спільної часткової власності, після вибору типу права «Спільна власність» необхідно вказати частку власності у відсотках кожного із співвласників у відповідному полі «Частка власності», що з'являється у формі декларації.

48. Як заповнювати відомості про майно, яке перебуває у спільній власності суб'єкта декларування та членів сім'ї (або третіх осіб)?

Якщо об'єкт декларування (нерухоме майно, транспортний засіб тощо) перебуває у спільній власності суб'єкта декларування та членів його сім'ї (або третіх осіб), то такий об'єкт зазначається у відповідному розділі декларації лише один раз. При цьому суб'єкт декларування повинен зазначити інформацію про всіх співвласників такого об'єкта декларування.

Тобто, якщо новий об'єкт був доданий у декларації як такий, що стосується суб'єкта декларування, і при цьому було зазначено, що член сім'ї є співвласником цього об'єкта, то цей об'єкт не слід повторно відобразити як об'єкт, що стосується члена сім'ї.

Водночас, належність об'єкта декларування суб'єкту декларування та члену його сім'ї на праві спільної власності визначається на підставі правовстановлюючих документів, а не зважаючи на положення Сімейного кодексу України.

Приклад: якщо квартира належить суб'єкту декларування та члену його сім'ї з часткою співвласності кожного у 50%, то об'єкт додається в декларацію один раз як об'єкт нерухомості із зазначенням кожного співвласника квартири і відповідних часток співвласності.

49. Якщо співвласник майна (крім члена сім'ї) відмовляється надати інформацію, необхідну для заповнення декларації, яким чином відобразити це в декларації?

Якщо третя особа (наприклад, співвласник об'єкта декларування, який не є членом сім'ї суб'єкта декларування) відмовила суб'єкту декларування або члену його сім'ї у наданні інформації, що повинна бути

відображена в декларації, то суб'єкт декларування відображає у декларації ту інформацію, яка йому відома, а щодо решти обирає у відповідних полях декларації позначку «Не відомо».

50. Як розрахувати поріг декларування для окремих об'єктів декларування?

Відповідно до статті 46 Закону окремі об'єкти декларування зазначаються в декларації, лише якщо їхня вартість (розмір) перевищує суму, що становить еквівалент певної кількості прожиткових мінімумів. Наприклад, цінне рухоме майно (крім транспортних засобів) зазначається, якщо його вартість перевищує 100 ПМ; грошові активи зазначаються, якщо їхня сукупна вартість перевищує 50 ПМ (при цьому якщо сукупно розмір всіх активів перевищує зазначений поріг, то в декларації зазначається інформація про кожен окремий вид грошових активів незалежно від розміру – див. відповідний розділ цього роз'яснення); видатки зазначаються, якщо розмір одного видатку перевищує 50 ПМ.

При цьому розмір прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, визначається станом на 1 січня звітного року. У цілях вирахування розміру прожиткового мінімуму, під звітним роком розуміється рік, який охоплений декларацією. Наприклад, для щорічної декларації, що подається у 2020 році за 2019 рік, застосовується розмір прожиткового мінімуму станом на 1 січня 2019 року.

V. Особливості відображення відомостей про об'єкти нерухомості

51. Яким чином заповнити поле для вводу дати набуття прав на об'єкт нерухомості, якщо суб'єкт декларування не пам'ятає точну дату набуття таких прав?

Якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї не пам'ятає точну дату набуття прав на майно, і при цьому правовстановлюючі документи відсутні, а встановити цю дату з інших офіційних джерел неможливо, суб'єкт декларування може зазначити як таку дату перше число відповідного місяця або 1 січня відповідного року.

52. Чи потрібно декларувати участь в ОСББ і спільну власність членів ОСББ на об'єкти нерухомості із зазначенням даних про співвласників?

Суб'єкт декларування не зобов'язаний декларувати членство в об'єднанні співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ), оскільки діяльність таких об'єднань не належить до сфери дії Закону України «Про громадські об'єднання» і регулюється спеціальним Законом України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» (див. також

роз'яснення в розділі щодо членства в громадських об'єднаннях). Крім того, оскільки уся власність ОСББ є спільною власністю співвласників багатоквартирного будинку і не виділяється в натурі щодо кожного з членів ОСББ, такі об'єкти спільної власності (наприклад, тепlopункти, ліфти, сходи тощо) також не зазначаються в декларації.

53. Яким чином відобразити в декларації садибу, тобто житловий будинок з прилеглими господарськими будівлями, садом (городом)?

У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» у полі «Вид об'єкта» слід обрати варіант «Інше» і навести відповідний опис об'єкта. Водночас, якщо складові такої садиби зареєстровані як окремі об'єкти нерухомості, їх слід відобразити в декларації окремо.

54. Чи необхідно зазначити відомості про користування членом сім'ї об'єктом нерухомості, власником якого є суб'єкт декларування або навпаки?

Так. Відповідно до вимог Закону суб'єкт декларування повинен зазначити відомості про усі об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право.

55. Яким чином відобразити в декларації відомості про об'єкт нерухомості, який перебуває у власності суб'єкта декларування та одночасно на праві користування у члена його сім'ї або навпаки?

У відповідному розділі декларації необхідно натиснути кнопку «Додати» та заповнити загальну інформацію та місцезнаходження об'єкта нерухомості.

При заповненні інформації щодо прав на цей об'єкт необхідно спочатку зазначити відомості про право власності, а потім про право користування.

Для цього у полі «Тип права» необхідно обрати позначку «Власність», заповнити поле «Особа, якої стосується» та натиснути кнопку «Додати». Далі у полі «Тип права» обрати позначку «Інше право користування», у полі «Зазначте яке саме» в ручному режимі зазначити інформацію, заповнити поле «Особа, якої стосується» та натиснути кнопку «Додати». Цю дію необхідно провести для кожної особи, яка користується таким об'єктом нерухомості. В кінці натиснути кнопку «Зберегти об'єкт».

Створювати нові записи про вже зазначений об'єкт нерухомості для кожного члена сім'ї не потрібно.

56. Чи зазначаються у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації відомості про користування об'єктом нерухомості за зареєстрованим місцем проживання?

Так, зазначаються. Відповідно до положень частини першої статті 46 Закону у декларації зазначаються відомості про зареєстроване місце проживання суб'єкта декларування та членів його сім'ї, об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» реєстрація – внесення інформації до реєстру територіальної громади, документів, до яких вносяться відомості про місце проживання/перебування особи, із зазначенням адреси житла/місця перебування.

Статтею 6 цього Закону передбачено, що для реєстрації особа подає органу реєстрації, зокрема, документи, що підтверджують право на проживання в житлі, адреса якого зазначається під час реєстрації.

Тобто у зв'язку із реєстрацією місця проживання у суб'єкта декларування та членів його сім'ї виникає право користування об'єктом нерухомості.

Таким чином, відомості про об'єкти нерухомості, які є зареєстрованим місцем проживання суб'єкта декларування або членів його сім'ї, необхідно зазначати у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації, навіть якщо особа фактично там не проживає.

57. Яким чином відобразити в декларації ситуацію, коли суб'єкт декларування орендує (використовує) кімнату, в тому числі у будинку відпочинку чи готелі? При цьому вартість такої кімнати не визначена або не відома суб'єкту декларування.

Відповідно до частини п'ятої статті 46 Закону вартість об'єкта нерухомості, що перебуває на праві користування суб'єкта декларування або членів його сім'ї, зазначається у випадку, якщо вона відома суб'єкту декларування (члену його сім'ї) або повинна була стати відомою внаслідок вчинення відповідного правочину. Вартість об'єкта повинна була стати відомою суб'єкту декларування (члену його сім'ї), якщо, наприклад, вона зазначена в договорі оренди відповідного майна.

Видатки, пов'язані з користуванням об'єктом декларування (наприклад, плата за оренду кімнати в будинку відпочинку чи готелі), повинні бути відображені у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта

декларування», якщо відповідний видаток перевищує 50 ПМ. Водночас, якщо у звітному періоді суб'єкт декларування уклав правочин про користування об'єктом нерухомості (наприклад, договір користування готельним номером був укладений до 31 грудня звітного року), але кошти за таке користування були фактично сплачені після завершення звітного періоду (наприклад, у січні року, наступного за звітним роком), то такий правочин про користування об'єктом нерухомості повинен бути відображений у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» як інші правочини (за умови, якщо вартість предмету правочину перевищує 50 ПМ), а також у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» із зазначенням відповідних відомостей, передбачених пунктом 9 частини першої статті 46 Закону (за умови, якщо розмір фінансового зобов'язання перевищує 50 ПМ).

VI. Особливості відображення відомостей про об'єкти незавершеного будівництва

58. Яким чином у щорічній декларації відображати нерухомість, якщо вона будувалась за кошти, витрачені в попередні роки і на початку звітного року (незавершене будівництво), а в середині звітного року була прийнята в експлуатацію та зареєстрована?

Відповідно до вимог Закону усі об'єкти нерухомості, набуті у власність станом на 31 грудня звітного року, повинні бути зазначені у відповідній щорічній декларації. Таким чином, якщо будівництво об'єкта нерухомості завершилося у звітному періоді, на об'єкт оформлені документи про право власності і він прийнятий в експлуатацію, такий об'єкт повинен бути задекларований у розділі 3 декларації «Об'єкти нерухомості». При цьому вартість такого об'єкта визначається на підставі правовстановлюючих документів (наприклад, договір купівлі-продажу, іпотеки тощо) або останньої проведеної оцінки, якщо така оцінка проводилась (див. роз'яснення до відповідного розділу). Якщо правовстановлюючі документи не містять відомостей щодо вартості об'єкта або його оцінка не проводилась чи її результати не відомі суб'єкту декларування (члену його сім'ї) при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна слід обрати позначку «Не застосовується».

При цьому слід пам'ятати, що відповідно до пункту 2¹ частини першої статті 46 Закону у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» у декларації зазначаються: об'єкти незавершеного будівництва; об'єкти, не прийняті в експлуатацію; об'єкти, право власності на які не зареєстроване в установленому законом порядку. Відповідно, в цьому розділі декларації не зазначаються об'єкти, які мають одночасно всі такі характеристики: будівництво об'єкта завершено, він прийнятий в експлуатацію і право

власності на нього зареєстровано в установленому законом порядку. В останньому випадку, такий об'єкт відображається у розділі 3 «Об'єкти нерухомості». Відомості про такий об'єкт у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації не зазначаються.

59. Яким чином оцінити об'єкт незавершеного будівництва і як визначити дату його набуття у власність, володіння чи користування?

Відповідно до вимог Закону інформація про вартість об'єкта незавершеного будівництва та дату його набуття у власність (володіння чи користування) в декларації не зазначається.

60. Як у декларації відобразити інформацію про набуті майнові права на об'єкт, що будується у багатоквартирному будинку?

У розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації слід зазначити відомості про об'єкт – квартиру, що будується в багатоквартирному будинку, будівництво якої здійснюється не самим суб'єктом декларування або членом його сім'ї, а, наприклад, забудовником, при цьому суб'єкт декларування або член його сім'ї набувають майнові права на такий об'єкт.

У такому випадку у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації слід відобразити інформацію щодо:

виду об'єкта (квартира);

загальної площі об'єкта (якщо відома);

обрати позначки, що є актуальними для об'єкта станом на останній день звітного періоду: «Об'єкт незавершеного будівництва», «Об'єкт, не прийнятий в експлуатацію», «Об'єкт, право власності на який не зареєстроване в установленому законом порядку»;

місцезнаходження об'єкта;

обрати позначку, що «Об'єкт повністю або частково побудований з матеріалів чи за кошти суб'єкта декларування або членів його сім'ї»;

зазначити, кого стосується цей об'єкт – суб'єкта декларування або члена його сім'ї.

При цьому у полі «Реєстраційний номер» слід обрати позначку «Не відомо».

У блоці полів «Права на земельну ділянку, на якій здійснюється будівництво» слід обрати тип права «Інше право користування» і зазначити підставу для такого права, наприклад «Користування на підставі інвестиційного договору», в полі «Особа, якої стосується» слід зазначити відповідно суб'єкта декларування або члена його сім'ї. Також у

цьому блоці полів слід зазначити інформацію про власника земельної ділянки, якщо вона відома суб'єкту декларування.

61. Що потрібно зазначити в декларації, якщо на кінець звітного періоду нерухоме майно (будинок), яке є власністю суб'єкта декларування або члена його сім'ї, перебуває в стадії перебудови? Якщо на одній і тій самій земельній ділянці, де розташований будинок, суб'єкт декларування розпочав будівництво іншого будинку із знесенням попереднього або без такого?

У декларації суб'єкт декларування повинен зазначити актуальну інформацію щодо кожного об'єкта нерухомості (житловий будинок, квартира, офіс, садовий (дачний) будинок, гараж тощо), який станом на кінець звітного періоду (у випадку щорічної декларації це 31 грудня звітного року) перебуває на праві власності у нього або члена його сім'ї, введений в експлуатацію і зареєстрований згідно із Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

При цьому можливі декілька типів ситуацій:

Приклад 1: суб'єкт декларування, член його сім'ї розпочав перебудову будинку, яка не спричинила (не спричинить, якщо така перебудова не була завершена на кінець звітного періоду) необхідність реєстрації об'єкта нерухомого майна як нового.

У такому разі суб'єкт декларування відображає інформацію щодо відповідного об'єкта, який належить йому, члену його сім'ї на праві власності у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації, і не відображає в декларації відповідне незавершене будівництво, у тому числі, якщо така перебудова на кінець звітного періоду не була завершена.

Приклад 2: суб'єкт декларування, член його сім'ї розпочав перебудову будинку шляхом знищення (знесення) цього об'єкта нерухомого майна або поділу, об'єднання з іншим об'єктом нерухомого майна чи виділення з нього частки, результатом якої стало створення та реєстрація і введення в експлуатацію на кінець звітного періоду нового об'єкта (об'єктів) нерухомого майна.

У такому разі суб'єкт декларування відображає інформацію щодо нового (нових) об'єкта (об'єктів) нерухомого майна, які належать йому, члену його сім'ї на праві власності у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації. Якщо ж новий об'єкт на кінець звітного періоду не був зареєстрований (введений в експлуатацію), суб'єкт декларування відображає інформацію щодо об'єкта, дані про який містяться в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, у розділі 3 «Об'єкти

нерухомості» декларації, а інформацію щодо нового (нових) об'єкта (об'єктів) нерухомого майна – у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації.

Приклад 3: суб'єкт декларування, член його сім'ї знищив (зніс) об'єкт нерухомого майна з подальшим скасуванням реєстраційного номера об'єкта нерухомого майна. При цьому побудова нового об'єкта (об'єктів) нерухомого майна не була завершена на кінець звітного періоду. У такому разі суб'єкт декларування відображає інформацію лише у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації. Якщо ж після знищення (знесення) об'єкта нерухомого майна його реєстраційний номер не скасовувався, суб'єкт декларування відображає інформацію щодо об'єкта, дані про який містяться в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації, а інформацію щодо нового об'єкта (об'єктів) нерухомого майна – у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації.

Приклад 4: суб'єкт декларування, член його сім'ї розпочав будівництво нового об'єкта на земельній ділянці, де вже розташований інший належний йому, члену його сім'ї об'єкт нерухомого майна, і при цьому новий об'єкт після завершення його будівництва слід буде зареєструвати як окремий об'єкт.

У такому разі суб'єкт декларування відображає інформацію щодо зареєстрованого об'єкта нерухомого майна, який належить йому, члену його сім'ї на праві власності, у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації, а щодо недобудованого об'єкта нерухомого майна – у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації.

VII. Особливості відображення відомостей про цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)

62. Які об'єкти належать до цінного рухомого майна? Яким чином встановлюється його вартість (ринкова вартість, вартість під час придбання або в інший спосіб)?

Під рухомим майном розуміються будь-які матеріальні об'єкти (речі), які можуть бути переміщеними без заподіяння їм шкоди (наприклад, ювелірні вироби, персональні або домашні електронні пристрої, одяг, антикваріат, твори мистецтва, меблі, зброя, тварини тощо).

При цьому в розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» декларації не зазначається таке майно: цінні папери, корпоративні права, готівкові кошти, кошти на рахунках в банку чи інших фінансових установах, дорогоцінні (банківські) метали, подарунки у вигляді грошових коштів. Ці об'єкти відображаються в інших розділах декларації.

Відомості про цінну рухому річ повинні бути зазначені в декларації, якщо її вартість перевищує встановлений Законом поріг декларування, а саме 100 ПМ. Вартість цінної рухомої речі, що перебуває у власності суб'єкта декларування або членів його сім'ї, зазначається у грошовій одиниці України на дату набуття об'єкта у власність, володіння або користування (як зазначено в документі, на підставі якого було набуто право власності, якщо такий документ наявний) або за останньою грошовою оцінкою.

Зазначення даних про вартість цінного рухомого майна та дату його набуття не є обов'язковим, якщо права на таке майно були набуті до подання суб'єктом декларування першої декларації відповідно до вимог Закону. У такому разі необхідно додатково зазначити, що відповідне майно набуто до початку періоду здійснення суб'єктом декларування діяльності з виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

63. Яким чином слід відобразити у декларації кілька цінних рухомих речей (наприклад, ювелірні вироби), які були придбані одночасно й оформлені одним чеком? Яким чином у цьому разі враховується поріг декларування для цінного рухомого майна? Як визначити вартість об'єкта, якщо він є частиною набору?

Порядок придбання цінного рухомого майна не має значення для визначення порогу декларування – якщо вартість об'єкта (наприклад, ювелірного виробу) становить суму, що перевищує 100 ПМ, то такий об'єкт повинен бути відображений в декларації. Вартість кожної цінної рухомої речі вказується в декларації окремо, крім випадків, коли цінні рухомі речі придбані як набір (столовий сервіз, набір меблів, набір ювелірних прикрас тощо) і були придбані одночасно.

64. У якому розділі декларації відобразити цінну річ, яка є подарунком (наприклад, антикваріат, картина тощо)?

Якщо цінне рухоме майно (крім грошей) є одночасно подарунком, то в разі перевищення встановленого Законом порогу декларування у 100 ПМ воно декларується як у розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)», так і в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

Аналогічний підхід застосовується і щодо будь-якого іншого майна, яке одночасно є подарунком. Наприклад, подарунки у вигляді цінних паперів або транспортного засобу додатково декларуються у розділах 7 «Цінні папери» та 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби» відповідно – див. також роз'яснення до розділу 11 «Доходи, у тому числі подарунки». Крім того, цінне майно, яке було набуто у звітному періоді як подарунок,

слід також відобразити в розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» як предмет «Іншого правочину», який не спричинив видаток (за умови, що вартість такого майна перевищує встановлений у цьому розділі поріг декларування у 50 ПМ).

Важливо пам'ятати, що в розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» такий об'єкт зазначається, лише якщо він перебуває у суб'єкта декларування або члена його сім'ї на праві володіння, користування чи власності станом на останній день звітного періоду або перебувало у володінні чи користуванні суб'єкта декларування або члена його сім'ї протягом не менше половини днів звітного періоду. Тоді як у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» таке майно зазначається, якщо воно було отримано як подарунок упродовж звітного періоду, незалежно від того, чи залишилося воно у власності суб'єкта декларування (члена його сім'ї) станом на останній день звітного періоду та незалежно від строку володіння чи користування об'єктом упродовж звітного періоду.

65. Чи слід зазначати в декларації все наявне цінне рухоме майно чи лише те, що було набуто у звітному періоді?

У декларації зазначається все цінне рухоме майно, вартість якого перевищує визначений Законом поріг декларування і яке відповідає хоча б одній з таких обставин:

1) майно належить на праві власності, володіння чи користування суб'єкту декларування або члену його сім'ї станом на останній день звітного періоду;

2) майно перебувало у володінні чи користуванні суб'єкта декларування або члена його сім'ї протягом не менше половини днів звітного періоду;

3) станом на останній день звітного періоду майно було об'єктом права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування, який є службовою особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, а також займає посаду, пов'язану з високим рівнем корупційних ризиків, або член його сім'ї отримувач чи мав право на отримання доходу від такого об'єкта або міг прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним (такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у пункті 5¹ частини першої статті 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи).

Якщо майно було набуто у звітному періоді, але станом на останній день звітного періоду вже не перебуває у суб'єкта декларування або члена його сім'ї на праві володіння або користування, то воно зазначається в декларації у розділі «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» лише у тому випадку, якщо воно перебувало у володінні чи користуванні суб'єкта декларування або члена його сім'ї сукупно протягом не менше половини днів звітного періоду.

При подачі першої декларації відповідно до вимог Закону суб'єкт декларування зазначає відомості про все цінне рухоме майно, в тому числі набуто до її подання. Суб'єкт декларування повинен зазначити відомості про кожен цінний річ, вартість якої перевищує розмір 100 ПМ, що належить йому або членам його сім'ї на праві приватної власності, у тому числі спільної власності, або перебуває в його чи їх володінні або користуванні незалежно від форми правочину, внаслідок якого набуто таке право, станом на кінець звітного періоду або перебувала у їхньому володінні чи користуванні протягом не менше половини днів звітного періоду. При цьому вартість і дату набуття цінного рухомого майна, яке було набуто до подання першої декларації в електронній формі, зазначати не обов'язково.

VIII. Особливості відображення відомостей про транспортні засоби

66. Які транспортні засоби повинні бути відображені в декларації?

Для цілей декларування під транспортними засобами розуміється широкий спектр засобів, які не обмежуються автотранспортними засобами, а включають інші самохідні машини і механізми, а саме: легкові та вантажні автомобілі, автобуси, самохідні машини, сконструйовані на шасі автомобілі, мотоцикли усіх типів, марок і моделей, причепи, напівпричепи, мотоколяски, інші прирівняні до них транспортні засоби та мопеди, сільськогосподарська техніка, водні та повітряні судна. На відміну від іншого цінного рухомого майна, відомості про транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми зазначаються незалежно від їх вартості.

У декларації зазначають транспортні засоби, які відповідають хоча б одній з таких обставин:

1) транспортний засіб належить на праві власності, володіння чи користування суб'єкту декларування або члену його сім'ї станом на останній день звітного періоду;

2) транспортний засіб перебував у володінні чи користуванні суб'єкта декларування або члена його сім'ї протягом не менше половини днів звітного періоду;

3) станом на останній день звітнього періоду транспортний засіб був об'єктом права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування, який є службовою особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, а також займає посаду, пов'язану з високим рівнем корупційних ризиків, або член його сім'ї отримувач чи мав право на отримання доходу від такого об'єкта або міг прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним (такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у пункті 5¹ частини першої статті 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи).

67. Чи слід включати у вартість транспортного засобу витрати, пов'язані з митним оформленням чи реєстрацією такого засобу?

У декларації зазначається вартість транспортного засобу на дату його набуття у власність, володіння або користування. Витрати на митне оформлення чи реєстрацію транспортного засобу в його вартість не включаються. Водночас, якщо відповідний видаток на митне оформлення чи реєстрацію перевищує встановлений поріг декларування (50 ПМ) і був здійснений суб'єктом декларування у звітному періоді, то він повинен бути відображений у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

68. Якщо транспортний засіб належить суб'єкту декларування на праві користування на підставі довіреності, а інформація про власника транспортного засобу йому не відома, то яким чином відобразити у декларації відомості про власника майна?

Якщо суб'єкту декларування або члену його сім'ї не відома інформація про власника майна, яке перебуває в користуванні суб'єкта декларування або члена його сім'ї, а із правовстановлюючих документів встановити ці відомості неможливо, то при заповненні відповідних полів декларації слід обрати позначку «Не відомо». Винятком є лише поля «Прізвище», «Ім'я» та «По батькові (за наявності)» власника такого майна, заповнення яких є обов'язковим.

Слід також пам'ятати, що інформацію про власників транспортних засобів можна отримати у відкритому Єдиному державному реєстрі Міністерства внутрішніх справ стосовно зареєстрованих транспортних засобів та їх власників.

69. Яким чином відобразити в декларації ситуацію, коли один і той же транспортний засіб перебуває у власності суб'єкта декларування і на праві користування (наприклад, на підставі довіреності) у члена його сім'ї або навпаки?

Якщо транспортний засіб перебуває на праві власності у суб'єкта декларування та одночасно на праві користування у члена його сім'ї, то зазначаються права кожної особи на такий транспортний засіб (власність, інше право користування) у підрозділі «Права на цей об'єкт» форми декларації.

Аналогічно зазначається інформація, якщо транспортний засіб перебуває на праві власності у члена сім'ї суб'єкта декларування.

Створювати нові записи про вже зазначений транспортний засіб для кожного члена сім'ї не потрібно.

70. Яка інформація зазначається у полі «Ідентифікаційний номер» у розділі 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби» декларації?

У цьому полі слід зазначити ідентифікаційний номер транспортного засобу, якщо він наявний. Наприклад, для автомобіля слід вказати ідентифікаційний номер (VIN), тобто вказаний у технічному паспорті на транспортний засіб номер шасі (кузова, рами).

71. Чи слід декларувати транспортний засіб, який передано іншій особі на підставі довіреності з правом розпорядження?

Так, такий транспортний засіб слід декларувати, оскільки видача довіреності не припиняє права власності особи на майно.

Правове регулювання відносин, пов'язаних з купівлею-продажем транспортних засобів, здійснюється на підставі положень ЦК України з урахуванням загальних положень про договір та спеціальних правил, закріплених у відповідних положеннях Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.1998 № 1388, які визначають певні особливості укладення, виконання та правові наслідки невиконання відповідних договорів.

Продаж транспортного засобу, що має ідентифікаційний номер, передбачає відповідне оформлення договору купівлі-продажу цього транспортного засобу, зняття його з обліку, отримання свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу.

Таким чином, видача довіреності на володіння, користування та розпорядження транспортним засобом без належного укладення договору купівлі-продажу цього транспортного засобу не вважається укладеним відповідно до закону договором та не є підставою для набуття права власності на транспортний засіб особою, яка цю довіреність отримала.

72. Чи слід відображати у декларації інформацію про транспортний засіб, який було викрадено?

Так, інформацію про такий транспортний засіб слід відобразити в декларації.

Вибуття транспортного засобу із фактичного володіння та користування власника у зв'язку із незаконними діями третіх осіб (викраденням) не припиняє права власності на це майно. Отже, в разі незаконного заволодіння транспортним засобом суб'єкта декларування третіми особами, інформацію щодо такого майна слід відображати незалежно від його фактичної наявності. Водночас, при заповненні цього розділу у полі «Марка» або «Модель» рекомендується зазначити про те, що відповідний транспортний засіб був викрадений.

Наведене правило застосовується також у випадку, коли викрадений транспортний засіб було застраховано і страхова компанія здійснила страхову виплату, і при цьому, за умовами страхового договору, транспортний засіб станом на кінець звітного періоду не перейшов у власність компанії.

ІХ. Особливості відображення відомостей про цінні папери

73. Які цінні папери слід декларувати у відповідному розділі декларації?

Відповідно до пункту 4 частини першої статті 46 Закону в декларації зазначаються відомості про цінні папери, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї. До цінних паперів належать:

акції;

боргові цінні папери (облігації підприємств, державні облігації України, облігації місцевих позик, казначейські зобов'язання України, ощадні (депозитні) сертифікати, векселі, облігації міжнародних фінансових організацій, облігації Фонду гарантування вкладів фізичних осіб);

чеки;

інвестиційні сертифікати;

іпотечні цінні папери (іпотечні облігації, іпотечні сертифікати, заставні);

похідні цінні папери (деривативи);

приватизаційні цінні папери (ваучери тощо);

товаророзпорядчі цінні папери.

Цей перелік не є вичерпним, у формі декларації можна обрати варіант «Інший вид» цінних паперів та зазначити, який саме.

При цьому цінні папери не слід декларувати в розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)».

Зазначаються лише цінні папери, що належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї на праві власності станом на останній день звітного періоду. Якщо цінні папери суб'єкта декларування або члена його сім'ї передані в управління іншій особі, додатково зазначаються відомості про таку особу.

Службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 50 Закону, вказують у декларації також цінні папери, які є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним (такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у пункті 5¹ частини першої статті 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи).

74. У якому розділі декларації слід вказувати акції, що належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї?

Акції зазначаються в розділі 7 «Цінні папери» декларації і не зазначаються в розділах 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» та 8 «Корпоративні права».

75. Якими є правила зазначення вартості цінних паперів у декларації?

Вартість цінних паперів відображається відповідно до їх номінальної вартості, при цьому у декларації зазначається кількість таких цінних паперів та номінальна вартість одного цінного папера.

Законодавством визначено низку цінних паперів, які не мають номінальної вартості, а посвідчують права особи на отримання грошового доходу, на одержання суми вкладу та процентів, право на виплати власнику цінного папера або посвідчують безумовне грошове зобов'язання.

Відповідно до частини першої статті 11 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» казначейське зобов'язання України – державний цінний папір, що розміщується виключно на добровільних засадах серед фізичних осіб, посвідчує факт заборгованості Державного бюджету України перед власником казначейського зобов'язання України, дає власнику право на отримання грошового доходу та погашається відповідно до умов розміщення казначейських зобов'язань України. Номінальна вартість казначейських зобов'язань України може бути визначена у національній або іноземній валюті.

Частиною першою статті 12 вказаного Закону визначено, що інвестиційний сертифікат – цінний папір, який розміщується інвестиційним фондом, інвестиційною компанією, компанією з управління активами пайового інвестиційного фонду та посвідчує право власності інвестора на частку в інвестиційному фонді, взаємному фонді інвестиційної компанії та пайовому інвестиційному фонді.

Відповідно до частини першої статті 13 вказаного Закону ощадний (депозитний) сертифікат – цінний папір, який підтверджує суму вкладу, внесеного у банк, і права вкладника (власника сертифіката) на одержання із спливом встановленого строку суми вкладу та процентів, встановлених сертифікатом, у банку, який його видав.

Згідно з частиною першою статті 14 цього Закону вексель – цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю).

Частиною першою статті 15¹ зазначеного Закону державний дериватив – цінний папір, що розміщується державою на міжнародних фондових ринках і підтверджує зобов'язання України відповідно до умов розміщення цього цінного папера здійснити виплати власнику цього цінного папера в разі досягнення певних показників валового внутрішнього продукту України, а також здійснити інші виплати.

Таким чином, у декларації відображається кількість таких цінних паперів, а в полі «Номінальна вартість» необхідно обрати позначку «Не застосовується».

Х. Особливості відображення відомостей про корпоративні права

76. Які об'єкти слід декларувати в розділі 8 «Корпоративні права»?

У розділі 8 «Корпоративні права» зазначаються всі корпоративні права, що належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї на праві власності станом на останній день звітного періоду, крім тих, що вже були зазначені в розділі 7 «Цінні папери» (наприклад, акції). Такими правами можуть бути частки (паї) у статутному (складеному) капіталі чи в будь-якому іншому еквіваленті статутного капіталу товариства, підприємства, організації, що зареєстровані в Україні або за кордоном, у тому числі пайові внески в кредитній спілці.

Службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 50 Закону, вказують у декларації також корпоративні права, які є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним.

Такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у пункті 5¹ частини першої статті 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи.

Вартість корпоративних прав відображається у декларації у відсотковому та грошовому вираженні. У грошовому вираженні вартість зазначається станом на дату набуття прав або – якщо проводилася грошова оцінка таких прав і результати оцінки відомі суб'єкту декларування – відповідно до результатів такої оцінки.

77. Яким чином декларувати корпоративні права, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї як учасник товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю не вніс повністю вклад до статутного (складеного) капіталу товариства?

У розділі 8 декларації «Корпоративні права» суб'єкт декларування повинен зазначати належну йому або члену його сім'ї частку у статутному (складеному капіталі) товариства, грошове та відсоткове вираження якої зазначено в установчому документі товариства та в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

У разі невнесення вкладу до статутного капіталу чи внесення лише його частини, у суб'єкта декларування або члена його сім'ї виникає фінансове зобов'язання і, у разі перевищення порогу декларування (50 ПМ), воно повинно бути задеклароване у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації.

Якщо розмір внесеного вкладу суб'єкта декларування чи його частини перевищує поріг декларування (50 ПМ), то у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації слід відобразити видаток суб'єкта декларування щодо внесеного вкладу чи його частини.

Крім того, за наявності підстав, визначених у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», відомості про товариство повинні зазначатися у розділі 9 «Юридичні особи, трасти або інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї» декларації.

Приклад 1: відомості про товариство внесені до Державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань 01.02.2019. Статутний капітал товариства становить 500 000 грн, частка суб'єкта декларування у статутному капіталі товариства у грошовому та відсотковому вираженні становить 250 000 грн або 50%. У 2019 році суб'єкт декларування вніс частину вкладу розміром 110 000 грн. Дата повного внесення вкладу суб'єкта декларування відповідно до установчих документів – 01.08.2019.

У такому разі при заповненні щорічної декларації за 2019 рік:

дата набуття суб'єктом декларування права на частку у статутному капіталі товариства – 01.02.2019;

у розділі 8 «Корпоративні права» декларації зазначаються відомості про частку суб'єкта декларування у грошовому та відсотковому вираженні 250 000 грн або 50% відповідно;

у розділі 9 «Юридичні особи, трасти або інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї» декларації зазначаються відомості про товариство;

у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації зазначаються відомості про фінансове зобов'язання суб'єкта декларування у розмірі 140 000 грн та про дату його виникнення – 01.02.2019.

у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації – за умови разового видатку на суму більше 50 ПМ.

Приклад 2: відомості про товариство внесені до Державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань 01.01.2015. Статутний капітал товариства становив 100 000 грн, частка суб'єкта декларування у статутному капіталі у грошовому та відсотковому вираженні становила 50 000 грн або 50% відповідно, яка повністю внесена.

01.02.2019 до Державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань внесені відомості про збільшення статутного капіталу товариства до 20 000 000 грн та перерозподіл часток учасників товариства, внаслідок чого частка суб'єкта декларування стала у грошовому та відсотковому вираженні 3 000 000 грн або 15% відповідно. Дата повного внесення вкладу суб'єкта декларування відповідно до установчих документів – 01.08.2019. Суб'єкт декларування вніс частину вкладу, на яку збільшена його частка, у розмірі 90 000 грн 01.03.2019.

У такому разі при заповненні щорічної декларації за 2019 рік:

дата набуття суб'єктом декларування права на частку у статутному капіталі товариства – 01.01.2015;

у розділі 8 «Корпоративні права» декларації зазначається частка у грошовому та відсотковому вираженні 3 000 000 грн або 15% відповідно;

у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації зазначаються відомості про фінансове зобов'язання суб'єкта декларування у розмірі 2 860 000 грн та дату його виникнення – 01.03.2019.

78. Чи потрібно зазначати відомості про корпоративні права, якщо юридична особа перебуває в стані припинення?

Так, потрібно. Відповідно до частини п'ятої статті 104 ЦК України юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань запису про її припинення.

XI. Особливості відображення відомостей про юридичних осіб, трасти або інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї

79. Роз'ясніть поняття «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» юридичної особи

Відповідно до пункту 5¹ частини першої статті 46 Закону у декларації слід зазначити юридичні особи, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї. При цьому термін «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про запобігання та протидію

легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Згідно з визначенням, наведеним у зазначеному Законі (стаття 1), кінцевий бенефіціарний власник (контролер) – це фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб. Такий вирішальний вплив здійснюється, зокрема, шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами юридичної особи чи їх значною часткою, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління.

Кінцевим бенефіціарним власником (контролером) є також фізична особа, яка має можливість здійснювати вплив шляхом прямого або опосередкованого (через іншу фізичну чи юридичну особу) володіння однією особою самотійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в юридичній особі у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі.

При цьому кінцевим бенефіціарним власником (контролером) не може бути особа, яка має формальне право на 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі, але є агентом, номінальним утримувачем (номінальним власником) або є тільки посередником щодо такого права.

Отже, при встановленні того, чи є суб'єкт декларування або член його сім'ї кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи, слід зважати на наявність можливості здійснювати фактичний контроль (вирішальний вплив) за діяльністю юридичної особи, навіть якщо такий контроль не ґрунтується на формальній власності корпоративних прав у такій юридичній особі.

У декларації зазначається інформація про юридичних осіб, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї, стосовно юридичних осіб, які зареєстровані як в Україні, так і за кордоном.

При цьому слід враховувати, що 28 квітня 2020 року набуває чинності новий Закон України від 06.12.2019 № 361-ІХ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

80. Відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», інформація про кінцевого бенефіціарного власника (контролера) юридичної особи не подається при реєстрації окремих видів юридичних осіб. Чи поширюються ці винятки також на зазначення інформації про кінцевого бенефіціарного власника (контролера) юридичної особи в декларації відповідно до Закону «Про запобігання корупції»?

Відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» інформація про кінцевого бенефіціарного власника (контролера) юридичної особи вказується під час державної реєстрації такої особи та відображається в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. При цьому Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» (стаття 9) передбачає випадки, коли інформація про кінцевого бенефіціарного власника (контролера) юридичної особи не подається (такий виняток встановлено для окремих видів юридичних осіб, а також якщо засновниками юридичної особи є виключно фізичні особи, які є бенефіціарними власниками (контролерами) юридичної особи).

Оскільки Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» має інший предмет регулювання і стосується виключно порядку державної реєстрації юридичних осіб, зазначені винятки не поширюються на зазначення інформації про кінцевого бенефіціарного власника (контролера) юридичної особи в декларації відповідно до Закону України «Про запобігання корупції». Останній при визначенні терміна «кінцевий бенефіціарний власник (контролер) юридичної особи» посилається на Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», який зазначених винятків також не містить.

81. Роз'ясніть поняття «траст або інші подібні правові утворення», «кінцевий бенефіціарний власник (контролер) трасту або інших подібних правових утворень»

Відповідно до пункту 5¹ частини першої статті 46 Закону у декларації слід зазначити відомості про трасти та інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї.

При цьому термін «траст» вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Відповідно до статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» траст – це юридична особа-нерезидент, яка провадить свою діяльність на основі довірчої власності, де повірений діє за рахунок і в інтересах довірителя, а також зобов'язується за винагороду виконувати певні юридичні дії.

Звертаємо увагу, що Законом України від 06.12.2019 № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (набирає чинності 28 квітня 2020 року), яким визначення трасту надається в іншій редакції.

82. Яким чином у декларації слід зазначити відомості про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) товариства у разі непрямого впливу?

Приклад: суб'єкт декларування володіє часткою статутного капіталу у відсотковому вираженні 100% в Товаристві з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) «А», у свою чергу ТОВ «А» є засновником ТОВ «Б» з часткою в статутному капіталі – 60%, ТОВ «Б» – засновник ТОВ «В» з часткою в статутному капіталі – 40%, ТОВ «В» – засновник ТОВ «С» з часткою в статутному капіталі – 8% та ТОВ «Д» з часткою – 100%.

Про які товариства суб'єкту декларування слід зазначити у розділі 9 «Юридичні особи, трасти або інші подібні правові утворення кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї» декларації?

Суб'єкту декларування у відповідному розділі слід зазначити відомості про ТОВ «А», ТОВ «Б», ТОВ «В», ТОВ «Д», оскільки суб'єкт декларування відповідно до визначення терміну кінцевий бенефіціарний власник (контролер) здійснює прямий та непрямий вплив на діяльність вищезазначених юридичних осіб.

Суб'єкт декларування має такий розмір частки у статутному капіталі ТОВ «А», який дозволяє йому одноосібно впливати на його діяльність, а та у свою чергу є засновником інших товариств та має право на отримання прибутку від діяльності товариств в обсязі, що відповідає його частці у статутному капіталі такого товариства, і тим самим визнаватись

опосередкованим володільцем частки в статутному капіталі інших товариств.

При цьому розмір частки суб'єкта декларування в юридичній особі повинен оцінюватися з огляду на положення цивільного та господарського законодавства, а також з точки зору установчих документів юридичної особи.

XII. Особливості відображення відомостей про нематеріальні активи

83. Що розуміється під нематеріальними активами, які відображаються у декларації?

Під нематеріальними активами в пункті 6 частини першої статті 46 Закону розуміються об'єкти права інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті (патент на винахід, корисну модель, ноу-хау, промисловий зразок, права на топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, торгову марку чи комерційне найменування, авторське право тощо), а також право на використання надр чи інших природних ресурсів тощо. Під нематеріальним активом слід також розуміти ліцензії на право користування об'єктами інтелектуальної власності, що належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї.

Якщо об'єкт права інтелектуальної власності може бути оцінений у грошовому еквіваленті, такий об'єкт слід відобразити в декларації, навіть якщо така грошова оцінка не проводилася. При цьому, якщо вартість права на об'єкт відсутня, то у формі декларації можна обрати позначку «Не застосовується».

Закон не зобов'язує проводити оцінку об'єкта декларування в цілях внесення відповідної інформації до декларації. Тому якщо вартість активу на момент виникнення прав на нього не відома, про це слід зазначити в декларації.

Грошові активи, цінні папери, корпоративні права не вважаються нематеріальними активами і відображаються в інших розділах декларації.

Службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 50 Закону, вказують у декларації також нематеріальні активи, які є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом

здійсненню права розпорядження ним (такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у пункті 5¹ частини першої статті 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи).

Такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у пункті 5¹ частини першої статті 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи.

Інформація про нематеріальні активи зазначається станом на останній день звітного періоду або якщо такий об'єкт перебував у володінні, користуванні сукупно не менше половини днів звітного періоду (крім криптовалюти).

84. Що розуміється під «криптовалютами» і як їх слід відобразити у декларації?

Відповідно до пункту 6 частини першої статті 46 Закону у розділі 10 «Нематеріальні активи» декларації слід зазначити криптовалюти, що належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї на праві власності станом на останній день звітного періоду.

Криптовалюти є різновидом віртуальних активів. Відповідно до визначення, що наводиться у стандартах Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)², віртуальним активом є цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або передавати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей. Віртуальні активи не охоплюють цифрове вираження стандартних (фіатних) валют, цінних паперів та інших фінансових активів.

Аналогічне визначення міститься також у Законі України № 361-ІХ від 06.12.2019 «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (набирає чинності 28.04.2020).

Криптовалюта як вид віртуальних активів є активом, що створюється, обліковується та відчужується в розподіленому реєстрі та не посвідчує майнових та/або немайнових прав власника криптовалюти. Під розподіленим реєстром можна розуміти електронну базу даних, що містить записи про виконані операції, і яка формується, зберігається та оновлюється на основі алгоритмів, що забезпечують узгодженість даних

---

² Рекомендації ФАТФ 2012 року (з останніми змінами від червня 2019 року), www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html.

між усіма програмно-технічними комплексами, які підтримують функціонування такої бази даних. Іншими словами, криптовалюти – це цифрові (віртуальні) гроші у формі токенів, що створені та обліковуються у розподіленому реєстрі.

При відображенні криптовалют у формі декларації слід зазначити:

назву активу в полі «Опис об'єкта права» (наприклад, Bitcoin Cash, Bitcoin, Ethereum, Ripple, Litecoin);

дату набуття криптовалюти суб'єктом декларування або членом його сім'ї у полі «Дата придбання активу». Якщо криптовалюта певного виду набувалася кількома операціями, у зазначеному полі слід зазначити дату останньої операції;

кількість токенів криптовалюти, що належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї станом на останній день звітного періоду, у полі «Кількість»;

загальну вартість токенів криптовалюти певного виду, що належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї станом на останній день звітного періоду, у полі «Вартість на дату набуття, або за останньою грошовою оцінкою, грн». Якщо вартість криптовалюти відображена в іншій валюті, ніж грошова одиниця України, така вартість зазначається в грошовій одиниці України за валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діяв на останній день звітного періоду декларації. Вартість криптовалюти зазначається станом на останній день звітного періоду.

У разі наявності в суб'єкта декларування або члена його сім'ї криптовалют різного виду в декларації зазначається окремо інформація щодо кожного такого виду.

XIII. Особливості відображення відомостей про доходи, у тому числі подарунки

85. Які доходи та подарунки відображаються у декларації?

Відповідно до пункту 7 частини першої статті 46 Закону в декларації зазначаються відомості про доходи, які були отримані суб'єктом декларування або членами його сім'ї упродовж звітного періоду.

При цьому доходи включають:

заробітну плату (грошове забезпечення), отриману як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом;

гонорари та інші виплати згідно з цивільно-правовими правочинами;

дохід від підприємницької або незалежної професійної діяльності;

дохід від надання майна в оренду (користування);

дивіденди;

проценти;

роялті;

страхові виплати;

виграші (призи) у лотерею чи в інші розіграші, у букмекерському парі, у парі тоталізатора;

призи (виграші) у грошовій формі, одержані за перемогу та/або участь в аматорських спортивних змаганнях;

благодійну допомогу;

пенсію;

спадщину;

доходи від відчуження цінних паперів чи корпоративних прав;

подарунки;

інші доходи.

Під заробітною платою розуміється як основна заробітна плата, так і будь-які заохочувальні та компенсаційні виплати (премії, надбавки тощо), які виплачуються (надаються) суб'єкту декларування або члену його сім'ї у зв'язку з відносинами трудового найму, крім коштів для покриття витрат на відрядження, які у цілях декларування доходом не вважаються (див. далі окреме роз'яснення з цього приводу).

Соціальні виплати, субсидії тощо вважаються доходом і відображаються в декларації лише в разі їх монетизації, тобто виплати у грошовій формі.

Подарунки вважаються доходом незалежно від того, у якій формі вони отримуються у формі грошових коштів або в іншій формі. Відповідно до статті 1 Закону подарунок – це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової. Це стосується також подарунків, які суб'єкт декларування отримує від члена сім'ї або навпаки.

У разі оплати третьою особою витрат на відпочинок (переліт, проживання тощо), лікування, освіту тощо суб'єкта декларування або члена його сім'ї, це вважається подарунком у негрошовій формі, який повинен бути відображений у декларації із зазначенням вартості подарунка.

Доходи зазначаються незалежно від їх розміру. Винятком є доходи у вигляді подарунків. Подарунки у формі грошових коштів зазначаються в декларації, якщо розмір таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) сукупно протягом року, перевищує 5 ПМ. Подарунок у формі, іншій ніж грошові кошти (наприклад, рухоме майно, транспортні засоби, нерухомість тощо), зазначається, якщо вартість одного подарунка перевищує 5 ПМ.

Якщо отриманий у звітному періоді подарунок у вигляді цінного рухомого майна, транспортного засобу, нерухомого майна, цінних паперів, грошових активів чи інших об'єктів декларування перебуває у суб'єкта декларування або члена його сім'ї станом на останній день звітного періоду, такий подарунок повинен бути також відображений у відповідному розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)», 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби», «Об'єкти нерухомості», 7 «Цінні папери», 12 «Грошові активи», тощо. Якщо ж відповідне таке майно не належить суб'єкту декларування або члену його сім'ї станом на останній день звітного періоду таке майно зазначається в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки», а у разі його відчуження – двічі у такому розділі, а також у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» у разі, якщо це стосується суб'єкта декларування та перевищує встановлений Законом поріг – 50 ПМ.

86. Який розмір доходу, зокрема у вигляді заробітної плати, зазначати в декларації, нарахований або фактично отриманий?

У декларації зазначаються відомості про отримані доходи, включаючи податки і збори.

Відповідно до пункту 7 частини першої статті 46 Закону в декларації зазначаються відомості про отримані доходи суб'єкта декларування або членів його сім'ї, у тому числі доходи у вигляді заробітної плати (грошового забезпечення), отримані як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом, гонорари, дивіденди, проценти, роялті, страхові виплати, благодійна допомога, пенсія, доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав, подарунки та інші доходи.

Відповідно до частини першої статті 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом.

Згідно з пунктом 162.1 статті 162 ПК України до числа платників податку на доходи фізичних осіб належать, зокрема, резидент (фізична особа), яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи, а також податковий агент.

Доходи у вигляді заробітної плати, нараховані (виплачені) платнику податку на доходи фізичних осіб відповідно до умов трудового договору (контракту), належать до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку, який є базою оподаткування (пункт 164.1, підпункт 164.2.1 пункту 164.2 статті 164 ПК України).

Відповідно до підпункту 168.1.1 пункту 168.1 статті 168 ПК України податковий агент, який нараховує, виплачує або надає оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок на доходи фізичних осіб.

Слід зазначити, що податковим агентом щодо податку на доходи фізичних осіб є, зокрема, юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ), яка незалежно від організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками та/або форми нарахування (виплати, надання) доходу (у грошовій або негрошовій формі) зобов'язана нараховувати, утримувати та сплачувати податок на доходи фізичних осіб до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи (підпункт 14.1.180 пункту 14.1 статті 14 ПК України).

Відповідно до положень частини першої статті 30 Закону України «Про оплату праці» роботодавець при кожній виплаті заробітної плати зобов'язаний повідомити працівника про дані, що належать до періоду, за який провадиться оплата праці, до яких належать загальна сума заробітної плати із розшифровкою за видами виплат, розміри і підстави відрахувань із заробітної плати, сума заробітної плати, що належить до виплати.

Тобто із загальної суми заробітної плати фактично й відбуваються відрахування, у тому числі нараховується, утримується та сплачується податок на доходи фізичних осіб.

Таким чином, в декларації зазначаються відомості про отриману заробітну плату, включаючи податки і збори.

87. Чи вважаються доходом витрати на відрядження, що оплачуються роботодавцем? Якщо витрати на участь у публічному заході оплачені третьою стороною, чи вважається це доходом?

Відповідно до статті 46 Закону не вважаються доходом кошти, що виплачуються роботодавцем суб'єкту декларування (члену його сім'ї) для покриття витрат на відрядження (в Україні чи за кордоном).

Так само не вважається отриманням доходу покриття третьою особою (наприклад, міжнародною організацією, державними органами іноземної держави тощо) витрат на участь суб'єкта декларування (члена його сім'ї) у заході (семінар, конференція, переговори тощо), що

проводиться в іншому місті чи за кордоном (наприклад, оплата витрат на подорож до місця проведення заходу, проживання та харчування), за умови, що така поїздка оформлена у вигляді відрядження суб'єкта декларування чи члена його сім'ї.

Приклади:

1. Суб'єкт декларування на запрошення державного органу іноземної держави і за рахунок коштів сторони, що приймає, бере участь у заході, що проводиться на території цієї держави, з оформленням відрядження за місцем роботи суб'єкта декларування. Кошти, витрачені на оплату переїзду суб'єкта декларування, його харчування та проживання, а також інші пов'язані з поїздкою витрати (наприклад, сплата візового збору) не вважаються доходом і не зазначаються у декларації.

2. Член сім'ї суб'єкта декларування, який не є особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або прирівняною до осіб, уповноважених на виконання зазначених функцій, отримує компенсацію витрат на відрядження від свого роботодавця або оформляє за місцем роботи відрядження з метою участі у заході, проведення переговорів тощо. Кошти, отримані членом сім'ї від свого роботодавця як компенсація витрат на таке відрядження або витрати, понесені стороною, яка приймає, для забезпечення відрядження члена сім'ї, не вважаються доходом і не зазначаються в декларації суб'єкта декларування.

88. Чи вважаються доходом кошти, що виплачуються народним депутатам України для компенсації вартості проїзду, оренди житла або винайму готельного номера, а також відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням депутатських повноважень?

У цілях декларування відповідно до статті 46 Закону не вважаються доходом кошти, що виплачуються народним депутатам України для компенсації вартості проїзду, оренди житла або винайму готельного номера, а також відшкодування витрат, пов'язаних з виконанням депутатських повноважень.

Народні депутати України відповідно до частини першої статті 78 Конституції України здійснюють свої повноваження на постійній основі, їх статус визначається виключно законами України (пункт 21 частини першої статті 92 Конституції України).

Закон України «Про статус народного депутата України» визначає статус (права, обов'язки і відповідальність) народного депутата України та встановлює правові і соціальні гарантії здійснення народним депутатом своїх повноважень.

Серед основних гарантій діяльності народних депутатів України передбачено фінансування видатків, пов'язаних з депутатською діяльністю. Так, відповідно до частини четвертої статті 32 Закону України «Про статус народного депутата України» народному депутату протягом усього строку виконання депутатських повноважень щомісячно відповідно до положень статей 23 і 35 цього Закону видаються кошти для компенсації вартості проїзду, оренди житла або винайму готельного номера, а також відшкодовуються витрати, пов'язані з виконанням депутатських повноважень, у розмірі місячної заробітної плати народного депутата, що не підлягають оподаткуванню. При цьому кошти для відшкодування витрат на здійснення депутатських повноважень народний депутат України отримує з дня його обрання (частина четверта статті 33 Закону України «Про статус народного депутата України»).

Зважаючи на положення статей 23, 32, 33, 35 Закону України «Про статус народного депутата України», право на отримання коштів для компенсації вартості проїзду та на відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням депутатських повноважень, мають усі народні депутати України, а на отримання коштів для компенсації оренди житла або винайму готельного номера – народні депутати України, не забезпечені житлом у місті Києві, і місце їх проживання, відповідно до його реєстрації, знаходиться на відстані понад 30 км від меж міста Київ.

Таким чином, народні депутати України отримують певні відшкодування, компенсації для покриття витрат відповідно до спеціального закону.

Відповідно до статті 51 Бюджетного кодексу України витрати на безоплатне або пільгове матеріальне і побутове забезпечення, на яке згідно із законодавством України мають право окремі категорії працівників бюджетних установ, здійснюються за рахунок бюджетних асигнувань на функціонування цих бюджетних установ. Власне, положеннями статей 23, 35 Закону України «Про статус народного депутата України» встановлено, що кошти на проїзд народними депутатами України усіма видами транспорту, кошти на оренду житла або винайм готельного номера передбачаються у витратах на забезпечення діяльності Верховної Ради України.

Кошти, які відшкодовуються народному депутату України на здійснення депутатських повноважень (статті 32, 33 Закону України «Про статус народного депутата України»), відповідають розміру заробітної плати народного депутата України, але не входять до структури заробітної плати. Суми компенсації вартості проїзду, оренди житла або винайму готельного номера (статті 23, 32, 35 Закону України «Про статус народного

депутата України») встановлюються Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік (та кошторисом Верховної Ради України - в разі його затвердження Верховною Радою України). Список народних депутатів України, яким видаються кошти на оренду житла та на винайм готельного номера, щоквартально публікується в газеті «Голос України» та щомісячно оприлюднюється на сайті Верховної Ради України.

89. Чи зазначаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації відомості про кошти, отримані у звітному періоді як позика, кредит, інше фінансове зобов'язання?

Ні. Кошти, отримані у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникають фінансові зобов'язання не зазначаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

Водночас відомості про кошти, на підставі яких у суб'єкта декларування виникають фінансові зобов'язання, вартість яких перевищує 50 ПМ, зазначаються у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації (див. запитання 103 цих Роз'яснень).

90. Чи є доходом у цілях декларування прощені (анульовані) банком за його рішенням сума кредиту або проценти за користування кредитом?

Під доходом можуть розумітися додаткові блага, унаслідок отримання яких фінансове або матеріальне становище суб'єкта декларування чи членів його сім'ї покращилося. Отримання основної суми кредиту, яку надалі за рішенням банку суб'єкт декларування чи член його сім'ї не повинні повертати, є доходом, оскільки завдяки цим коштам покращується фінансове становище особи, у неї з'являється можливість, наприклад, здійснити видатки, які інакше вона не могла б зробити. Водночас скасовані відсотки за користування кредитом таким доходом не є, оскільки відповідні кошти суб'єкт декларування або член його сім'ї фактично не отримували.

Така позиція підтверджується регулюванням у податковій сфері та судовою практикою. Так, відповідно до підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 ПК України до доходу віднесено, зокрема, основну суму боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням.

Додаткове благо визначається як дохід у разі приросту показників фінансового та/або майнового стану платника податку. Грошова сума, яка надана в кредит, підлягає поверненню, тому ця сума не збільшує дохід платника податку. Водночас, у разі якщо відпадуть встановлені законом

та/або договором підстави для витребування кредитором у боржника грошової суми, наданої на умовах повернення, у платника податку-боржника виникає приріст фінансових показників за рахунок суми, взятої в борг.

Таким чином, сума кредиту, прощена (анульована) банком, збільшує дохід платника податку і включається до його оподаткованого доходу. Разом з тим, відсотки, які нараховані банком за умовами договору за користування кредитом, не є доходом, який призводить до приросту показників фінансового та/або майнового стану платника податку. Відповідно, у разі прощення (анулювання) відсотків, нарахованих за користування кредитом, відсутні підстави вважати їх додатковим благом платника податку.

Таким чином, якщо сума кредиту була прощена (анульована) в звітному періоді, то таку суму слід відобразити у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

91. Чи необхідно відображати у декларації доходи, отримані суб'єктом декларування або членом його сім'ї як фізичною особою-підприємцем?

Так, необхідно.

Відповідно до пункту 7 частини першої статті 46 Закону в декларації зазначаються відомості про отримані доходи суб'єкта декларування або членів його сім'ї. Перелік видів доходів, наведений у цьому положенні, не є вичерпним і включає у тому числі доходи від підприємницької діяльності, отримані суб'єктом декларування або членом його сім'ї як фізичною особою - підприємцем.

Згідно з підпунктом 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 ПК України дохід із джерелом їх походження з України – будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України (включаючи виплату (нарахування) винагороди іноземними роботодавцями), її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, у тому числі у вигляді доходів від зайняття підприємницькою та незалежною професійною діяльністю.

Інформацію про отримані доходи від підприємницької діяльності як фізичною особою-підприємцем необхідно зазначити у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації незалежно від розміру такого доходу. При цьому сума доходу від підприємницької діяльності за звітний період сумується і в декларації вказується загальна сума доходу, отримана суб'єктом декларування або членом його сім'ї як фізичною особою-підприємцем у звітному періоді.

Лише при зазначені доходу від власної підприємницької діяльності як фізичної особи-підприємця в якості джерела доходу слід зазначати самого суб'єкта декларування або члена його сім'ї, які є фізичною особою-підприємцем. В інших випадках джерелом доходу слід зазначати юридичну або фізичну особу, від якої він отриманий.

Щодо необхідності подання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані в разі отримання доходу від підприємницької діяльності суб'єктом декларування, який є фізичною особою-підприємцем, дивіться відповідний розділ роз'яснення.

92. Чи слід відображати у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації вклади (депозити) та поворотну фінансову допомогу, повернуті суб'єкту декларування у звітному періоді?

У розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації не зазначаються.

Відповідно до пункту 7 частини першої статті 46 Закону в декларації зазначаються відомості про отримані доходи, у тому числі доходи у вигляді заробітної плати (грошового забезпечення), отримані як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом, гонорари, дивіденди, проценти, роялті, страхові виплати, благодійна допомога, пенсія, доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав, подарунки та інші доходи.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Згідно з абзацом восьмим підпункту 14.1.257 пункту 14.1 статті 14 ПК України поворотна фінансова допомога – сума коштів, що надійшла платнику податків у користування за договором, який не передбачає нарахування процентів або надання інших видів компенсацій у вигляді плати за користування такими коштами, та є обов'язковою до повернення. Виходячи із суті наведених норм законодавства, розміщення коштів на банківських рахунках як вклад (депозит) або передача коштів у вигляді поворотної фінансової допомоги не припиняє право власності на кошти, а отже і повернення коштів не може вважатися доходом суб'єкта декларування.

Водночас такі кошти слід відображати в інших розділах декларації, наприклад розділі 12 «Грошові активи», розділі 12.1 «Банківські та інші

фінансові установи, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки», розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації, якщо розмір такої допомоги перевищує 50 ПМ.

93. Яким чином у декларації відобразити суми, які визначені за рішенням суду, але не виплачені суб'єкту декларування або члену його сім'ї у звітному періоді?

Розмір коштів, який визначений за рішенням суду, але не сплачений суб'єкту декларування або члену його сім'ї у звітному періоді, у декларації не зазначається.

94. Чи зазначаються у декларації кошти, отримані як «кешбек», «бонуси» тощо від банків, фінансових установ?

Згідно з підпунктом 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 ПК України дохід з джерелом їх походження з України – будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України.

Отже, кошти, отримані суб'єктом декларування або членом його сім'ї упродовж звітного періоду у формі «кешбек», «бонусів» у грошовій формі від банківських чи інших фінансових установ, зазначаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації, якщо такі кошти включені до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податків як додаткове благо (ознака доходу 126) або інший дохід (ознака доходу 127). Так зазначені кошти, отримані з одного джерела, сумуються за відповідною ознакою.

Наприклад, у разі отримання упродовж звітного року коштів у вигляді «кешбек» на банківську картку, як інший дохід у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації слід зазначити загальну суму таких коштів, отриманих упродовж року з одного джерела (наприклад, від однієї банківської установи).

Інформація про суми загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податків міститься в Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків.

95. Чи вважається доходом у цілях декларування сума відшкодування податку в рамках Tax free?

В окремих державах діє система повернення податку на додану вартість, податку з продажу тощо за придбаними фізичною особою (виключно нерезидентом для країни перебування) товарами. Сума такого відшкодування залежить від країни, у якій здійснено покупку, а також мінімальної суми здійсненої покупки.

Кошти, отримані суб'єктом декларування або членом його сім'ї як часткове повернення раніше витрачених коштів на сплату податку на додану вартість чи іншого податку в іноземній країні, не вважаються доходом для цілей декларування та не зазначаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

96. Яку суму доходу необхідно зазначити у декларації при відчуженні цінних паперів – загальну суму доходу від продажу цінних паперів або інвестиційний прибуток?

Відповідно до пункту 7 частини першої статті 46 Закону в декларації зазначаються відомості про отримані доходи суб'єкта декларування або членів сім'ї, у тому числі доходи від відчуження цінних паперів. Такі відомості включають дані про вид доходу, джерело доходу та його розмір.

Під доходом можуть розумітися кошти, фактично отримані суб'єктом декларування або членом сім'ї у звітному періоді з будь-якого джерела. Так до уваги не береться, зокрема, збільшення вартості відчужуваного активу порівняно з первинною вартістю його придбання тощо.

Відповідно до ПК України інвестиційний прибуток розраховується як позитивна різниця між доходом, отриманим платником податку від продажу окремого інвестиційного активу з урахуванням курсової різниці (за наявності), та його вартістю, що визначається із суми документально підтверджених витрат на придбання такого активу (абзац перший підпункту 170.2.2 пункту 170.2. статті 170 цього Кодексу).

Таким чином у декларації слід відображати саме дохід від відчуження цінних паперів, а не інвестиційний прибуток.

Наприклад: суб'єкт декларування у 2018 році придбав 100 акцій номінальною вартістю 100 000 грн за 50 000 грн. У звітному році суб'єкт декларування відчужив ці акції за 150 000 грн. Отриманий дохід від продажу цінних паперів склав 150 000 грн, а інвестиційний прибуток – 100 000 грн. Отже, у декларації за звітний рік слід відобразити отриманий дохід у розмірі 150 000 грн.

XIV. Особливості відображення відомостей про грошові активи

97. Які грошові активи відображаються у декларації?

Відповідно до пункту 8 частини першої статті 46 Закону в декларації зазначаються грошові активи, наявні у суб'єкта декларування або членів його сім'ї станом на останній день звітного періоду.

Під грошовими активами розуміються:

готівкові кошти;

кошти, розміщені на банківських рахунках (незалежно від типу рахунків та дати їх відкриття). При цьому інформація про такі рахунки зазначається також в іншому розділі форми декларації;

готівкові кошти, які зберігаються у банку. Зокрема, інформація про банківську установу, у якій зберігаються такі кошти, зазначається також в іншому розділі форми декларації;

внески до кредитних спілок;

внески до інших небанківських фінансових установ, у тому числі до інститутів спільного інвестування (у декларації необхідно зазначити тип такої установи). Відповідно до Закону України «Про інститути спільного інвестування» такими інститутами є корпоративні та пайові фонди;

кошти, які суб'єкт декларування або члени його сім'ї позичили третім особам (тобто кошти, стосовно яких суб'єкт декларування або член його сім'ї є позикодавцем);

активи у дорогоцінних (банківських) металах;

інші грошові активи (у декларації необхідно зазначити, які саме активи).

Якщо сукупна вартість усіх наявних станом на останній день звітного періоду в суб'єкта декларування або члена його сім'ї грошових активів не перевищує 50 ПМ, такі активи не зазначаються в декларації.

Наприклад, якщо при поданні щорічної декларації станом на 31 грудня звітного року в суб'єкта декларування були наявні готівкові кошти (незалежно від місця їх зберігання) в розмірі 30 ПМ та внески на банківських рахунках в розмірі 25 ПМ, такі кошти (внески) зазначаються в декларації окремо за кожним видом активу, оскільки їхня сукупна вартість перевищує 50 ПМ. Сукупний розмір грошових активів суб'єкта декларування та члена (членів) його сім'ї в цілях визначення того, чи перевищують вони зазначений поріг декларування, вираховується окремо щодо суб'єкта декларування та кожного із членів його сім'ї. Відомості щодо грошових активів зазначаються в декларації окремо щодо суб'єкта декларування та кожного з членів його сім'ї у разі перевищення порогу (50 ПМ).

Службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 50 Закону, вказують у декларації також грошові активи, які є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або

юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним (такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у пункті 5¹ частини першої статті 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи).

Такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у пункті 5¹ частини першої статті 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи.

98. Станом на яку дату вказується розмір наявних грошових активів, у тому числі готівкових коштів?

У декларації зазначаються ті грошові активи, у тому числі готівкові кошти, суб'єкта декларування або членів його сім'ї, які наявні в них станом на останній день звітного періоду (за умови перевищення встановленого Законом порогу декларування для таких об'єктів – див. вище).

Наприклад, для щорічної декларації, а також для декларації, що подається наступного року після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, таким днем є 31 грудня попереднього року. У декларації, що подається перед звільненням або іншим припиненням діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, наявні грошові активи вказуються станом на день припинення діяльності.

Якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї упродовж звітного періоду отримав грошові активи, але станом на останній день звітного періоду вони в нього відсутні, такі активи не відображаються в розділі 12 «Грошові активи», але відображаються в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки», крім позики, кредиту. Крім того, видатки, вчинені суб'єктом декларування у звітному періоді, повинні бути відображені у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування», якщо розмір видатку перевищує 50 ПМ.

XV. Особливості відображення відомостей про банківські та інші фінансові установи, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки

99. Як декларувати банківські та інші фінансові установи, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки або зберігаються кошти, інше майно?

Суб'єкт декларування зобов'язаний задекларувати банківські або

інші фінансові установи (у тому числі за кордоном), у яких у суб'єкта декларування або члена його сім'ї:

1) відкриті будь-які за типом рахунки (наприклад: рахунки, що відкриті батьками чи законними представниками неповнолітнім дітям для здійснення ними розрахунків або отримання пенсій чи соціальних виплат; рахунки, на які знаходяться виплати у зв'язку із народженням дитини, тощо);

2) зберігаються кошти, інше майно в індивідуальних банківських сейфах.

Банківськими установами України є юридичні особи, які на підставі банківської ліцензії мають виключне право надавати банківські послуги, відомості про які внесені до Державного реєстру банків, що ведеться Національним банком України.

Іншими фінансовими установами є юридичні особи, яка відповідно до закону надають одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесені до відповідного реєстру в установленому законом порядку.

Для цілей декларування до фінансових установ можуть належати, наприклад, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, фонди фінансування будівництва та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, – інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг.

Рахунки за типом можуть бути поточні, депозитні, умовного зберігання (ескроу) та інші рахунки, що відкриваються у банківських або інших фінансових установах суб'єкту декларування або члену його сім'ї відповідно до законодавства, що регулює діяльність таких установ.

Так, наприклад, відповідно до постанови Національного банку України від 28.12.2018 № 162 «Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні» (із змінами) номери рахунків клієнтів банківських установ формуються за стандартом IBAN і мають такий вигляд:

Код Країни	Код банку (МФО)
↓	↓
UA XX XXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
↑	↑
Контрольна сума	Номер рахунку

Відповідно до розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, від 03.12.2013 № 4400 «Про затвердження Положення про провадження діяльності з адміністрування недержавного пенсійного фонду» (із змінами) номер індивідуального пенсійного рахунка учасника недержавного пенсійного фонду повинен мати таку структуру:

XXXXXXXX-XXXXXXXXXX, де

XX	ДРПОУ фонду;
XXXX	ідійний номер облікової картки платника податків (ідентифікаційний номер з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів учасника фонду), де останні чотири цифри є номером учасника фонду.
XXXX	ідсутності в учасника реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів) для відкриття індивідуального пенсійного рахунку використовуються номер іншого документа учасника фонду, визначеного пунктом 4 розділу III згаданого Положення. Якщо при цьому загальна кількість знаків серії та номера такого документа більше ніж 10, то попереду цих знаків додаються нулі.

Відповідно до Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» система функціонування фонду фінансування будівництва передбачає відкриття управителем рахунку довірителю у системі обліку прав вимоги довірителів ФФБ.

Отже, необхідно врахувати, що номер рахунку в банківській чи фінансовій установі має особливості у вигляді та структурі.

Також слід зауважити, що набір цифр, зазначений на банківській платіжній картці, не є номером рахунку. Відповідно, у декларації зазначаються номери рахунків, до яких такі картки видані, і не зазначаються номери самих банківських карток.

Звертаємо увагу, що у разі наявності на рахунках у банківських або інших фінансових установах грошових коштів суб'єкта декларування або члена його сім'ї ці кошти слід декларувати у розділі 12 «Грошові активи» форми декларації.

Для правильного відображення відомостей про наявні рахунки, їх номери та залишки коштів рекомендуємо звертатися до банківської або іншої фінансової установи, де вони відкриті.

100. Яким чином у декларації відобразити наявність у суб'єкта декларування або членів його сім'ї індивідуального банківського сейфа (комірки)?

У відповідному розділі форми декларації у полі «Тип рахунка» слід обрати варіант «Індивідуальний банківський сейф», у полях «Найменування банку або іншої фінансової установи», «Установа, в якій відкрито такі рахунки або зберігаються кошти чи інше майно» слід зазначити інформацію про банківську установу, у якій знаходиться відповідний сейф (комірка), і заблокувати поле «Номер рахунка», обравши позначку «Не застосовується».

101. Чи потрібно відображати у декларації відомості про банківську або фінансову установу, у якій у звітному періоді у суб'єкта декларування або члена його сім'ї був доступ до банківського сейфа, але станом на кінець звітного періоду майно у сейфі не зберігалось?

Відомості про таку установу зазначаються незалежно від фактичного зберігання у сейфі майна станом на останній день звітного періоду у разі, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї станом на останній день звітного періоду або протягом не менше половини днів протягом звітного періоду мав доступ до такого сейфа.

102. Чи потрібно зазначати у декларації відомості про банківський рахунок, який був відкритий більше половини днів звітного періоду, але станом на 31 грудня закритий; якщо залишок коштів на банківському рахунку станом на 31 грудня звітного періоду відсутній, а також у разі закінчення строку дії банківської картки?

У декларації зазначаються відомості про всі банківські рахунки, відкриті на ім'я суб'єкта декларування або члена його сім'ї:

1) упродовж половини днів звітного періоду;

2) станом на 31 грудня звітного періоду;

3) незалежно від наявності залишку коштів на них станом на 31 грудня звітного періоду (по відкритих рахунках).

Звертаємо увагу на те, що завершення строку дії банківської платіжної картки або завершення (припинення) надходжень на таку картку не тягне за собою автоматичне закриття рахунка у банківській установі (наприклад, у разі завершення соціальних виплат у зв'язку із досягненням дитиною 3-річного віку або припинення надходження заробітної плати у зв'язку із розірванням трудових відносин), крім випадків, передбачених законом або договором.

XVI. Особливості відображення відомостей про фінансові зобов'язання

103. Які фінансові зобов'язання відображаються у декларації?

Відповідно до пункту 9 частини першої статті 46 Закону в декларації відображаються фінансові зобов'язання суб'єкта декларування та членів його сім'ї. Під фінансовими зобов'язаннями у цілях декларування розуміються:

отримані кредити;

отримані позики;

інші кошти, які були позичені суб'єкту декларування або члену його сім'ї іншими особами, зокрема поворотна безвідсоткова фінансова допомога;

зобов'язання за договором лізингу;

зобов'язання за договором страхування;

зобов'язання за договором недержавного пенсійного забезпечення;

несплачені податкові зобов'язання;

інші зобов'язання (у декларації необхідно зазначити, які саме).

У розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації відображаються також відомості про розмір сплачених суб'єктом декларування або членом його сім'ї коштів у рахунок основної суми позики (кредиту), процентів за позикою (кредитом), залишок позики (кредиту) станом на кінець звітного періоду.

Відомості щодо фінансових зобов'язань включають дані про вид зобов'язання, його розмір, валюту зобов'язання, інформацію про особу, стосовно якої виникли такі зобов'язання, або найменування відповідної юридичної особи та дату виникнення зобов'язання.

Відомості про фінансові зобов'язання зазначаються лише у разі, якщо розмір зобов'язання перевищує 50 ПМ.

Щодо фінансових зобов'язань у вигляді позики (кредиту) зазначаються такі відомості:

розмір основної суми позики (кредиту) (зазначається в полі «Розмір зобов'язання»);

розмір сплачених коштів у рахунок основної суми позики (кредиту);

розмір сплачених коштів у рахунок процентів за позикою (кредитом);

залишок позики (кредиту) станом на кінець звітного періоду.

Зокрема, у полі «Розмір зобов'язання» зазначається загальний розмір отриманої позики (кредиту) у звітному періоді. Якщо зобов'язання за позикою (кредитом) виникло у попередньому звітному періоді і станом на 1 січня звітного періоду залишок позики (кредиту) перевищує 50 ПМ, то у полі «Розмір зобов'язання» зазначається заборгованість по зобов'язанню станом на 1 січня звітного періоду.

Якщо залишок позики або кредиту, які були отримані у попередньому звітному періоді, станом на 1 січня звітного року не перевищує 50 ПМ, відомості про таке фінансове зобов'язання не зазначаються в декларації.

Для всіх інших видів фінансових зобов'язань (зобов'язання за договорами лізингу, зобов'язання за договорами страхування та недержавного пенсійного забезпечення тощо) у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» зазначається лише розмір зобов'язання, який є дійсним станом на кінець звітного періоду (зазначається в полі «Розмір зобов'язання»).

Приклад: Кредитний договір укладено в 2015 році та в тому ж році отримано всю суму кредиту – 500 000 грн. Протягом 2015 – 2018 років сплачено 300 000 грн. Протягом 2019 року (звітного періоду) сплачено коштів у рахунок: основної суми кредиту – 160 000 грн, процентів за кредитом – 20 000 грн.

У розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації за 2019 рік зазначаються наступні відомості:

«Розмір зобов'язання» – 200 000 грн;

«Розмір сплачених коштів у рахунок основної суми позики (кредиту)» – 160 000 грн;

«Розмір сплачених коштів у рахунок процентів за позикою (кредитом)» – 20 000 грн;

«Залишок позики (кредиту) станом на кінець звітного періоду» – 40 000 грн.

У декларації за 2020 рік відомості про зазначене фінансове зобов'язання не зазначатимуться у наступному році, оскільки розмір фінансового зобов'язання буде меншим, ніж 50 ПМ.

104. Чи вказується у декларації інформація про фінансові зобов'язання у вигляді «кредитних ліній до зарплатних банківських карток» або аналогічні за змістом пропозиції?

Кредитні пропозиції від банків, фінансових установ у вигляді «кредитних ліній до зарплатних банківських карток» чи аналогічні за змістом пропозиції зазначаються у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації у разі, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї одноразово скористалися кредитними коштами, розмір яких перевищує 50 ПМ.

Розмір коштів, якими суб'єкт декларування або член його сім'ї користувалися протягом звітного періоду, не сумуються.

105. У яких розділах декларації слід вказувати отриману суб'єктом декларування або членом його сім'ї позику і позику, яку надав суб'єкт декларування іншій особі?

Позика, отримана суб'єктом декларування або членом його сім'ї (тобто кошти, стосовно яких суб'єкт декларування або член його сім'ї є позичальником), відображається у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації, якщо розмір такої позики перевищує 50 ПМ (див. запитання 103 цих Роз'яснень), а якщо позика отримана суб'єктом декларування у звітному періоді та її розмір перевищує 50 ПМ, – додатково у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» вказати відомості про такий правочин.

Кошти, які суб'єкт декларування або член його сім'ї позичив третій особі (тобто кошти, стосовно яких суб'єкт декларування або член його сім'ї є позикодавцем), не відображаються в розділі 13 «Фінансові зобов'язання», а зазначаються натомість у розділі 12 «Грошові активи» як кошти, позичені третій особі (у разі перевищення порогу декларування).

XVII. Особливості відображення відомостей про видатки та правочини суб'єкта декларування

106. Які видатки і правочини повинні бути відображені у декларації?

Відповідно до пункту 10 частини першої статті 46 Закону в декларації зазначаються видатки, а також будь-які інші правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникає або припиняється право власності, володіння чи користування, у тому числі спільної власності, на нерухоме або рухоме майно, нематеріальні та інші активи, а також виникають фінансові зобов'язання, зазначені у пунктах 2 – 9 частини першої цієї статті.

Такі відомості зазначаються у разі, якщо розмір відповідного видатку перевищує 50 ПМ; до таких відомостей включаються дані про вид правочину, його предмет.

Зроблені у звітному періоді видатки не сумуються, у декларації зазначається інформація про кожний окремий видаток, якщо він перевищує вказану межу.

Для зазначення відомостей у цьому розділі декларації не має значення, перебуває відповідний предмет правочину у власності чи на іншому праві на кінець звітного періоду. Зазначається інформація про правочини та видатки, здійснені упродовж звітного періоду, навіть якщо вони стосувалися того самого об'єкта. Наприклад, якщо у звітному періоді суб'єкт декларування придбав транспортний засіб і далі до завершення цього періоду вчинив правочин, на підставі якого право власності суб'єкта декларування на це майно було припинено (наприклад, продав його), то обидва зазначених правочини повинні бути відображені у декларації (якщо вартість транспортного засобу перевищує 50 ПМ).

Відомості зазначаються лише у випадку коли розмір видатку чи вартість предмету правочину перевищує 50 ПМ.

107. Хто не заповнює розділ 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації?

Цей розділ декларації не заповнюється у деклараціях особами, які претендують на зайняття посади, зазначеної у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону.

Цей розділ також не заповнюється у деклараціях, що подаються відповідно до абзацу другого частини третьої статті 45 цього Закону, тобто у деклараціях осіб, зазначених у підпункті «в» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, які подають в установленому Законом порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік у разі входження до складу конкурсної або дисциплінарної комісії, утвореної відповідно до Законів України «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», Закону та інших законів України, Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

108. Що слід розуміти під «Іншими правочинами» у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування»?

У розділі декларації 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» передбачено відображення інформації окремо про

видатки суб'єкта декларування та інші правочини суб'єкта декларування. При зазначенні інформації про видатки також вказується правочин, який спричинив відповідний видаток. Наприклад, у разі придбання земельної ділянки вартістю більше 50 ПМ такий видаток зазначається у розділі «Видатки». Якщо правочин, вчинений суб'єктом декларування, не спричинив видатку, то такий правочин зазначається у розділі «Інші правочини». Так відомості про інші такі правочини зазначаються лише у разі, якщо вартість предмета правочину перевищує 50 ПМ.

Наприклад, якщо у звітному періоді суб'єкту декларування був подарований об'єкт нерухомості вартістю більше 50 ПМ (відповідно, суб'єкт декларування набув право власності на цей об'єкт унаслідок правочину), то така інформація зазначається в розділі «Інші правочини», але якщо суб'єкту декларування подаровано чи ним придбано у власність земельну ділянку вартістю менше 50 ПМ, то інформація про такий правочин чи видаток не підлягає відображенню у цьому розділі декларації.

Якщо правочин уже зазначений у розділі «Видатки», його не слід дублювати у розділі «Інші правочини».

Слід звернути увагу, що об'єкти декларування, які відображаються в інших розділах декларації (наприклад, нерухомість, транспортні засоби, інше рухоме майно тощо), повинні бути також відображені в розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації як предмет відповідного правочину, якщо їх набуття відбулось у звітному періоді. Наприклад, якщо у звітному періоді суб'єкт декларування придбав у власність (чи отримав в оренду) нерухоме майно, то відповідний об'єкт повинен бути відображений у розділі 3 «Об'єкти нерухомості», а також у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» як предмет правочину, що спричинив видаток суб'єкта декларування (якщо такий видаток перевищував 50 ПМ або якщо вартість об'єкта перевищує 50 ПМ).

109. Чи слід декларувати видатки та правочини членів сім'ї?

Ні, відомості про видатки та правочини членів сім'ї не зазначаються в декларації.

XVIII. Особливості відображення відомостей про роботу за сумісництвом

110. Чи необхідно декларувати роботу за сумісництвом, яка виконувалася впродовж звітнього року, якщо станом на 31 грудня вона вже не виконується?

Так, потрібно. Відповідно до пункту 11 частини першої статті 46 Закону у декларації зазначаються відомості про посаду чи роботу, що виконується або виконувалася за сумісництвом. Це означає, що зайняття посади чи робота за сумісництвом відображається в декларації, якщо її зайняття (виконання) розпочалося або продовжувалося під час звітнього періоду незалежно від тривалості. Отже, якщо у звітньому періоді суб'єкт декларування займав посаду або здійснював упродовж будь-якого часу роботу за сумісництвом і при цьому станом на останній день звітнього періоду він таку посаду не займає (роботу не здійснює), така посада (робота) повинна бути відображена в декларації.

Відомості про посаду чи роботу за сумісництвом зазначаються незалежно від того, чи була вона оплачуваною.

111. Чи слід декларувати роботу за сумісництвом членів сім'ї?

Ні, у декларації зазначається лише робота, яку виконує або виконував за сумісництвом суб'єкт декларування.

XIX. Особливості відображення відомостей про членство в організаціях та їхніх органах

112. Членство у яких об'єднаннях (організаціях) слід відобразити в декларації?

Відповідно до пункту 12 частини першої статті 46 Закону у декларації зазначається інформація про входження суб'єкта декларування до керівних, ревізійних чи наглядових органів громадських об'єднань, благодійних організацій, саморегулювальних чи самоврядних професійних об'єднань, членство в таких об'єднаннях (організаціях).

До об'єднань (організацій), членство у яких (членство в органах яких) слід відобразити в декларації, належать:

1) об'єднання, на які поширюється дія Закону України «Про громадські об'єднання», а саме громадські організації та громадські спілки, які мають статус юридичної особи;

2) громадські організації роботодавців та їх об'єднання, на які поширюється дія Закону України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності»;

3) благодійні організації, які утворюються та діють відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»;

4) саморегулівні об'єднання, а саме некомерційні об'єднання фізичних та юридичних осіб, які здійснюють професійну діяльність на певному ринку чи у певній сфері діяльності. Йдеться, зокрема, про саморегулівні об'єднання професійних учасників ринку цінних паперів та фондового ринку, адміністраторів недержавних пенсійних фондів, кредитних спілок, саморегулівні організації у сфері архітектурної діяльності, у сфері землеустрою, саморегулівну організацію учасників ринку електричної енергії України, саморегулівні організації оцінювачів, аудиторів, арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) тощо;

5) самоврядні професійні об'єднання, а саме об'єднання фізичних осіб, які здійснюють професійну діяльність, зокрема, самоврядні об'єднання адвокатів (Національна асоціація адвокатів України), нотаріусів (Нотаріальна палата України), лікарів.

У декларації не зазначається членство (членство в органах) у таких організаціях (об'єднаннях):

політичні партії;

релігійні організації;

професійні спілки;

об'єднання співвласників багатоквартирного будинку;

асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання;

об'єднання юридичних осіб приватного права, які не є громадськими об'єднаннями;

органи суддівського, прокурорського самоврядування.

113. Чи необхідно зазначати інформацію, якщо станом на кінець звітного періоду (наприклад, 31 грудня звітного року) суб'єкт декларування не є членом громадського об'єднання та не входить до складу його керівних органів, але був членом (входив до складу органів) упродовж звітного року?

Ні, не потрібно.

Інформація щодо членства в організаціях (об'єднаннях) або їх органах зазначається станом на останній день звітного періоду (станом на 31 грудня звітного року для щорічних декларацій). Якщо суб'єкт декларування був членом об'єднання або входив до складу його органів,

але припинив членство (входження до органів) станом на останній день звітного року, інформація про членство (входження до органів) у декларації не зазначається.

114. Чи необхідно зазначати інформацію про членство суб'єкта декларування в громадському об'єднанні, якщо суб'єкт декларування не є членом такого громадського об'єднання, але є його засновником?

Відповідно до пункту 12 частини першої статті 46 Закону у декларації зазначається інформація про членство в об'єднаннях (організаціях), визначених у цій статті. Відповідно, якщо суб'єкт декларування є засновником об'єднання (організації), але не є його членом, то така інформація у декларації не зазначається.

115. Чи потрібно вказувати в декларації те, що суб'єкт декларування є адвокатом, але право на здійснення адвокатської діяльності зупинено на виконання вимог закону щодо несумісності?

Так, у декларації слід відобразити відомості про те, що суб'єкт декларування є членом Національної асоціації адвокатів України, навіть якщо право на зайняття адвокатською діяльністю зупинено.

Відповідно до частини п'ятої статті 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» з моменту складення присяги адвоката України кожен адвокат стає членом Національної асоціації адвокатів України. Згідно з частиною першою цієї статті Національна асоціація адвокатів України є недержавною некомерційною професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів України та утворюється з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування. Таким чином, Національну асоціацію адвокатів України слід вважати самоврядним професійним об'єднанням адвокатів.

XX. Повідомлення про суттєві зміни в майновому стані

116. За якою формою та яким чином слід подавати повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування?

Відповідно до частини другої статті 52 Закону в разі суттєвої зміни у майновому стані суб'єкта декларування, а саме: отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку на суму, яка перевищує 50 ПМ, зазначений суб'єкт у десятиденний строк з моменту отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку зобов'язаний повідомити про це Національне агентство. Зазначена інформація вноситься до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та оприлюднюється на офіційному вебсайті Національного агентства.

Виправлені повідомлення про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування до Реєстру не подаються. Повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування подаються винятково в електронній формі, їх паперова копія не подається.

117. На кого поширюється дія вимог статті 52 Закону щодо подання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані?

Повідомлення про суттєві зміни в майновому стані подають суб'єкти декларування, які є службовими особами, що займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, перелік яких затверджується Національним агентством (див. вище Роз'яснення щодо інформації про суб'єкта декларування). Інші суб'єкти декларування повідомлення про суттєві зміни в майновому стані не подають.

118. Чи подаються повідомлення про суттєві зміни в майновому стані члена сім'ї суб'єкта декларування?

Ні, інформація про отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку членом сім'ї суб'єкта декларування не повідомляється.

119. З якого часу у суб'єкта декларування припиняється обов'язок подавати повідомлення про суттєві зміни у майновому стані?

Обов'язок подання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування припиняється з моменту втрати статусу службової особи, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, або з моменту припинення перебування на посаді, пов'язаній з високим рівнем корупційних ризиків. Це може бути звільнення суб'єкта декларування або переведення на іншу посаду, яка не зазначена в примітці до статті 50 Закону та в Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків.

120. Коли необхідно подавати повідомлення про суттєві зміни в майновому стані у разі придбання автомобіля, якщо його придбано за кордоном?

Відповідно до статті 334 ЦК України право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом.

Переданням майна вважається вручення його набувачеві або уповноваженій набувачем особі, перевізникові, організації зв'язку тощо

для відправлення, пересилання набувачеві майна, відчуженого без зобов'язання доставки.

Враховуючи зазначене:

1) придбання суб'єктом декларування транспортного засобу за межами України, що підтверджується відповідними документами, без державної реєстрації такого транспортного засобу в Україні вважається «придбанням майна» в розумінні частини другої статті 52 Закону;

2) суб'єкт декларування повинен подати повідомлення про суттєві зміни у майновому стані (у разі придбання ним транспортного засобу за межами України, вартість якого перевищує 50 ПМ) протягом 10 днів з моменту набуття права власності за договором;

3) при визначенні вартості майна (транспортного засобу, придбаного за межами України), щодо набуття у власність якого суб'єкт декларування повинен подати повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, витрати із справляння податків, зборів та інших обов'язкових платежів, пов'язаних із ввезенням такого транспортного засобу на митну територію України та його державною реєстрацією, не повинні враховуватись для цілей декларування.

Разом з тим якщо при здійсненні суб'єктом декларування реєстрації транспортного засобу або його митному оформленні, зокрема сплаті ввізного мита, акцизного податку чи податку на додану вартість, суб'єкт декларування у звітному періоді здійснив видаток, що перевищує встановлений поріг декларування (50 ПМ), то такий видаток повинен бути відображений у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

121. Чи необхідно відображати інформацію, яка була зазначена в повідомленні про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування, у декларації такого суб'єкта декларування?

Так, необхідно.

Подання інформації про суттєві зміни в майновому стані відповідно до статті 52 Закону не звільняє суб'єкта декларування від обов'язку подати декларацію та зазначити в ній відомості, передбачені статтею 46 Закону.

Наприклад, у разі отримання доходу на суму вище 50 ПМ суб'єкт декларування повинен подати про це повідомлення про суттєві зміни в майновому стані. Зазначена інформація повинна бути також відображена у декларації цього суб'єкта декларування, що охоплює звітний період, у якому у суб'єкта декларування виник обов'язок подати відповідне

повідомлення про суттєві зміни в його майновому стані.

Слід звернути увагу на відмінність у порогах декларування, встановлених Законом для відображення інформації в декларації та повідомленні про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування.

Так, у повідомленні про суттєві зміни в майновому стані вказується інформація про отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку на суму більше 50 ПМ. Цей поріг поширюється також на цінне рухоме майно (крім транспортних засобів), яке було придбано суб'єктом декларування. Водночас, відповідно до пункту 3 частини першої статті 46 Закону, у декларації зазначається інформація про цінне рухоме майно (крім транспортних засобів), якщо його вартість перевищує 100 ПМ. Відповідно, у разі придбання цінного рухомого майна (крім транспортних засобів) вартістю більше 50 ПМ, але менше 100 ПМ, інформація про придбання такого майна буде відображена в декларації лише в розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування», оскільки поріг декларування в цьому розділі також становить 50 ПМ.

122. Яке поняття доходу і видатку застосовується при повідомленні суб'єктами декларування про суттєві зміни в майновому стані – одноразовий дохід/видаток чи сукупний?

Зобов'язання повідомляти про суттєві зміни в майновому стані відповідно до частини другої статті 52 Закону є додатковим заходом здійснення фінансового контролю, спрямованим на з'ясування фактичної зміни у майновому стані суб'єкта декларування, не очікуючи подання наступної декларації. Тобто повинна виникати реальна суттєва зміна у майновому стані, яка полягає у можливості використання відповідного доходу суб'єктом декларування або здійсненні ним значного видатку.

Так під доходом та видатком слід розуміти одноразовий, а не сукупний дохід чи видаток.

Під поняттям «одноразовий дохід» слід розуміти отримання суб'єктом декларування доходу, що перевищує суму в розмірі 50 ПМ, який нарахований та фактично виплачений одним джерелом доходу, має ознаку доходу та визначену дату набуття права власності на такий дохід (дату отримання доходу).

При вирішенні питання щодо подачі повідомлення про суттєві зміни в майновому стані слід брати до уваги розмір нарахованого «одноразового доходу», оскільки відповідно до підпункту 168.1.1 пункту 168.1 статті 168 ПК України, податковий агент, який нараховує, виплачує або надає оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок на доходи фізичних осіб.

Наприклад, у разі отримання кількох платежів заробітної плати з різними сумами має місце отримання декількох одноразових доходів з одного джерела. Тобто особа може розпоряджатись грошовими коштами одразу після їх одержання (надходження частинами, наприклад, заробітна плата за першу половину місяця 15 числа і за другу половину місяця – до 30 числа).

Отже, суб'єкт декларування повинен подати повідомлення про суттєві зміни в майновому стані лише в тому разі, коли розмір нарахованої заробітної плати за половину місяця, виплачений йому на певну дату, перевищує суму в розмірі 50 ПМ.

Аналогічний підхід слід застосовувати при визначенні поняття «видаток».

123. Чи необхідно подавати щомісяця повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування, якщо розмір місячної заробітної плати суб'єкта декларування перевищує 50 ПМ?

Заробітна плата суб'єкта декларування вважається його доходом. Відповідно, якщо суб'єкт декларування отримав одноразовий дохід (у вигляді заробітної плати тощо) у розмірі, що перевищує 50 ПМ, коли такий дохід було отримано, то виникає обов'язок повідомити про це Національне агентство шляхом подання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування.

Роз'яснення щодо необхідності подання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані у випадку отримання кількох платежів заробітної плати з різними сумами викладено у попередньому питанні.

124. Чи подається повідомлення про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування у разі отримання спадщини, подарунка, приватизації нерухомого майна, вартість яких не відома?

Якщо при отриманні спадщини, подарунка, приватизації нерухомого майна грошова оцінка такого майна не проводилась і вартість його не відома, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані не подається.

125. Скільки повідомлень про суттєві зміни у майновому стані необхідно подати суб'єкту декларування у разі здійснення видатку на суму, яка перевищує 50 ПМ, внаслідок якого набуто право на майно, вартість якого перевищує 50 ПМ?

Подається одне повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, у відповідних розділах якого зазначається як інформація про видаток, так і про придбане майно.

XXI. Відповідальність за порушення вимог фінансового контролю

126. Яка відповідальність передбачена за неподання або несвоєчасне подання декларації?

За умисне неподання суб'єктом декларування декларації передбачена кримінальна відповідальність у вигляді штрафу від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадських робіт на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або позбавлення волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років (стаття 366¹ КК України).

За несвоєчасне подання без поважних причин декларації передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (стаття 172⁶ КУпАП).

Суб'єктами адміністративної або кримінальної відповідальності за неподання або несвоєчасне подання декларації є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

127. Яка відповідальність передбачена за подання недостовірних відомостей?

За подання недостовірних відомостей у декларації особа може притягатися до кримінальної, адміністративної та дисциплінарної відповідальності в установленому законом порядку.

1. Відповідно до статті 366¹ КК України подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації, передбаченої Законом, караються штрафом від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або позбавленням волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Відповідальність за цією статтею за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

2. Відповідно до частини четвертої статті 172⁶ КУпАП подання

завідомо недостовірних відомостей у декларації тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідальність за цією статтею за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

3. У разі декларування недостовірних відомостей до 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб до суб'єкта можуть бути застосовані заходи дисциплінарного впливу.

Відповідно до частини другої статті 65 Закону особа, яка вчинила корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією, однак судом не застосовано до неї покарання або не накладено на неї стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, підлягає притягненню до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку.

Суб'єктами адміністративної та кримінальної відповідальності за подання недостовірних відомостей є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

128. Яка відповідальність передбачена за неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані?

За неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни в майновому стані передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (стаття 172⁶ КУпАП).

129. Чи повідомляють керівникові органу, в якому працює суб'єкт декларування, про декларування ним недостовірних відомостей?

Так, повідомляють.

Відповідно до частини другої статті 50 Закону в разі встановлення за результатами повної перевірки декларації відображення у декларації

недостовірних відомостей Національне агентство письмово повідомляє про це керівника відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, у якому працює відповідний суб'єкт декларування.

**Голова
Національного агентства
з питань запобігання корупції**

Олександр НОВІКОВ

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ
NATIONAL AGENCY ON
CORRUPTION PREVENTION

Декларуйся
2020